

LEADER-lisäarvon arviointi

Suuntaviivat

Toukokuu 2024

*This document contains the translation of the guidelines ‘**Assessing the added value of LEADER**’ of July 2024. The translation is intended to make the guidelines more helpful and accessible to different stakeholders. The translated document has not been subject to a layout and editorial check, and so the European Evaluation Helpdesk for the CAP makes no claims, promises, or guarantees about the accuracy, completeness, or adequacy of the translation and expressly disclaims liability for any errors or omissions in the translated content. The final reference text is the English version of the guidelines document, available at [this link](#).*

For any use outside of its original intent, or any modifications made to the content of the guidelines, prior written permission must be obtained from the European Evaluation Helpdesk for the CAP. Commercial use of this material is strictly prohibited. Please contact: evaluation@eucapnetwork.eu for any questions in this respect.

Tekijänoikeusilmoitus

© Euroopan unioni, 2024

Tekstiä lainattaessa on mainittava lähde.

Suositteltu viittaus:

EUROOPAN KOMISSIO – Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosasto – Yksikkö A.3 (2024): Suuntaviivat. LEADER-lisäarvon arviointi

Huomio:

Tässä julkaisussa esitetyt tiedot ja näkemykset ovat kirjoittajien omia, eivätkä ne välttämättä edusta komission virallista kantaa. Komissio ei takaa julkaisussa esitettyjen tietojen virheettömyyttä. Komissio tai sen nimissä toimivat henkilöt eivät vastaa siitä, miten julkaisun sisältämiä tietoja käytetään.

Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu vastaa seuranta- ja arviointitoimien tukemisesta EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla. Se toimii Euroopan komission maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosaston (AGRI-pääosasto) yksikön A.3 (Politiikan tuloksellisuus) ohjauksessa. Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalaisen tukipalvelun tarkoituksena on parantaa maaseudun kehittämistä koskevan EU:n politiikan arviointia tukemalla kaikkia arviointiin osallistuvia sidosryhmiä, erityisesti maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosastoa, kansallisia viranomaisia, hallintoviranomaisia ja arvioijia. Tätä varten arvioinnin tukipalvelu kehittää arviointimenetelmiä ja välineitä ja levittää niistä tietoa, kerää ja jakaa hyviä käytäntöjä, luo entistä parempia valmiuksia sekä viestii verkoston jäsenille arviointiin liittyvistä asioista.

Lisätietoja yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalaisen tukipalvelun toiminnasta saa internetistä Europa-palvelimelta (<https://eu-cap-network.ec.europa.eu/support/evaluation>).

Sisällysluettelo

Johdanto.....	1
Osa I Tausta	4
1 Yleiskatsaus LEADER-lisäarvon käsitteeseen	5
Osa II LEADER-lisäarvon käsitteen ja sen osatekijöiden käyttöönotto	10
2 LEADER-lisäarvon käsitteen käyttöönotto.....	11
3 Mitä on otettava huomioon LEADER-lisäarvon arviointikehyksen kehittämisessä?	18
Osa III Ehdotettu arviointikehys	23
4 Mahdollista LEADER-lisäarvoa koskevan arviointikehyksen kehittäminen	24
5 Ehdotetun arviointikehyksen keskeisten osien erittely.....	26
6 Yleiskuva saatavilla olevista tiedoista/tietolähteistä.....	38
Osa IV Tulosten tulkinta.....	41
7 LEADER-lisäarvon arviointien tulosten tulkinta	42
Saatavilla erillisissä asiakirjoissa:	
Liite 1 Selosteet LEADERin lisäarvoindikaattoreista	
Liite 2 Esimerkki toimintaryhmätason seurantatietokannasta	
Liite 3 LEADER-lisäarvon mittaamista helpottavat tai haittaavat tekijät	
Liite 4 Esimerkki LEADER-periaatteiden yhdistämisestä LEADER-lisäarvon osatekijöihin	
Liite 5 Yksityiskohtainen arviointikehys (lisäindikaattoreineen)	
Liite 6 Esimerkkejä ehdotetun arviointikehyksen käytöstä	
Liite 7 Toiminnalliset määritelmät ja sanasto	
Liite 8 Viittaukset	

Taulukot

Taulukko 1. Luettelo LEADER-lisäarvon sosiaalisen pääoman kasvu -osatekijän elementeistä sekä kuvaukset ja esimerkit elementtien käyttöönotosta	11
Taulukko 2. Luettelo LEADER-lisäarvon parempi hallintotapa -osatekijän elementeistä sekä kuvaukset ja esimerkit elementtien käyttöönotosta	13
Taulukko 3. Luettelo LEADER-lisäarvon paremmat tulokset ja vaikutukset -osatekijän elementeistä sekä kuvaukset ja esimerkit näiden elementtien käyttöönotosta	16
Taulukko 4. Esimerkki sosiaalisen pääoman kasvun arviointikehyksestä.....	27
Taulukko 5. Esimerkki sosiaalisen pääoman kasvun arviointikehyksestä.....	30
Taulukko 6. Esimerkki parempien tulosten ja vaikutusten arviointikehyksestä	33
Taulukko 7. Esimerkki rakennemuutosten arviointikehyksestä.....	37
Taulukko 8. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa verkostoihin?	42
Taulukko 9. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa paikallishallintoon?	45
Taulukko 10. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa vipuvaikutuksen lisääntymiseen?	48
Taulukko 11. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa LEADERin kykyyn tuottaa rakennemuutoksia paikallisen toimintaryhmän alueella?	50

Kaaviot

Kaavio 1. LEADER-lisäarvo.....	8
Kaavio 2. Polku paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutoksiin	9
Kaavio 3. Arviointikehyksen yleinen rakenne.....	24

Lyhenneluettelo

YMP Yhteinen maatalouspolitiikka

CLLD Paikallisyhteisöjen omat kehittämishankkeet

CSP YMP:n strategiasuunnitelma

AGRI-pääosasto Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosasto

DME	Seurantaa ja arviointia koskevat tiedot
EAFRD	Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto
EIP OG	Eurooppalaisen innovaatiokumppanuuden toimijaryhmät
ELARD	Euroopan maaseudun kehittämisen LEADER-järjestö
ENRD	Eurooppalainen maaseudun kehittämisverkosto
EAKR	Euroopan aluekehitysrahasto
ESR	Euroopan sosiaalirahasto
EU	Euroopan unioni
FOS	Menestystekijä(t)
LAG	Paikallinen toimintaryhmä
LEADER	Liaisons entre Actions de Développement de l'Economie Rurale (Maaseudun taloudellisten kehitystoimien väliset yhteydet)
NN	Kansallinen YMP-verkosto
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
PILA	LEADER-lähestymistavan tulosindeksi
PMEF	Tuloksellisuus-, seuranta- ja arviointikehys
RDP	Maaseudun kehittämisohjelma
SNA	Sosiaalisten verkostojen analyysi
TWG	Temaattinen työryhmä

Kiitokset

Näitä suuntaviivoja ovat olleet kehittämässä arviointiasiantuntijat Costas Apostolopoulos, Julia Marosek, Marili Parissaki, Elena Pisani, Kim Pollermann, Sari Rannanpää, Annette Aagaard Thuesen, Paola Torcia, Carlotta Valli ja Neringa Viršiliene arvioinnin tukipalvelun tätä varten perustaman temaattisen työryhmän jäsenten tuella. Temaattisessa työryhmässä ja sidosryhmälautakunnassa oli yhteensä yli 90 jäsentä, joihin kuului arvioijia, hallintoviranomaisia, tutkijoita, kansallisia YMP-verkostoja, ELARD, paikallisia toimintaryhmiä ja maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosaston edustajia.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosaston edustajat varmistivat, että suuntaviivat eivät ole ristiriidassa EU:n politiikkakehyksen kanssa.

Temaattista työryhmää koordinoi yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu Valdis Kudiņšis johdolla.

Brigit Zomer ja Margherita Sforza tukivat kehitystyötä ja varmistivat lopullisten suuntaviivojen laadun ja visuaalisen ilmeen.

Johdanto

LEADER¹ / Paikallisyhteisöjen omat kehittämishankkeet (CLLD) on ollut käytössä Euroopan unionissa jo yli 30 vuotta. Sen soveltamisala ja välineet ovat useilla ohjelmakausilla laajentuneet. LEADERia koko EU:ssa ohjelmakaudella 2014–2020 arvioineen tutkimuksen² mukaan paikallista kehittämistä koskeva LEADER-lähestymistapa on osoittautunut tehokkaaksi välineeksi maaseudun paikallisen kehittämisen kohdentamisessa ja taloudellisen kehityksen saavuttamisessa, sosiaalisen rakenteen ja valmiuksien vahvistamisessa sekä paikallishallinnon parantamisessa yhdessä muiden toimintapolitiikkojen kanssa. Tämä tunnustetaan myös YMP:n strategiasuunnitelma-asetuksessa³, minkä vuoksi LEADER on edelleen ohjelmakaudella 2023–2027 pakollinen yhteistyötyyppisten tukitoimien puitteissa, ja sille osoitetaan vähintään viisi prosenttia Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (EAFRD) koko rahoitusosuudesta YMP:n strategiasuunnitelmaan.

Vaikka LEADERin arvioinnista on runsaasti kokemusta, sen lisäarvon käsittelyssä on ollut jatkuvia haasteita. Tämä todettiin Euroopan tilintarkastustuomioistuimen LEADER-ohjelmaa koskevassa erityiskertomuksessa⁴, jonka mukaan LEADER-ohjelma edistää paikallista sitoutumista mutta sen lisähyötyjä ei vieläkään ole osoitettu riittävästi. Kertomuksessa todettiin myös, että YMP:n indikaattorien avulla ei ole mahdollista saada tarkoituksenmukaista arviota LEADER-lähestymistavan kustannuksista ja hyödyistä. Ohjelmakautta 2023–2027 varten kerätään laajempi joukko indikaattoreita, jotka liittyvät paikallisiin toimintaryhmiin ja niiden toimintaan.⁵

Näiden suuntaviivojen **tarkoituksena** on tarjota tausta ja perusta LEADER-lisäarvon arvioinnille YMP:n strategiasuunnitelmien 2023–2027 yhteydessä ja antaa esimerkki arviointikehyksestä ja sen toteuttamisesta käytännössä. Arviointikehys perustuu oletukseen, että LEADER-lähestymistapa voi tuottaa lisäarvoa – toisin sanoen tuottaa hyötyjä (muitakin kuin taloudellisia), jotka ylittävät menetelmän soveltamisesta aiheutuvat lisäkustannukset – ja että tämä lisäarvo koostuu kolmesta keskeisestä osatekijästä, jotka ovat sosiaalisen pääoman kasvu, parempi hallintotapa ja paikallisissa kehittämisstrategioissa toteutettujen hankkeiden paremmat tulokset ja

¹ [Asetuksen \(EU\) 2021/2115](#) 3 artiklan määritelmien mukaan LEADERilla tarkoitetaan [asetuksen \(EU\) 2021/1060](#) 31 artiklassa tarkoitettua yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä. Tästä syystä tässä asiakirjassa viitataan yksinkertaisesti LEADERiin.

² CCRI, OIR, ADE, (2021). [Arvioinnin tueksi tehty taustaselvitys LEADERin vaikutuksesta tasapainoiseen aluekehitykseen](#).

³ [Asetuksen \(EU\) 2021/2115](#) johdanto-osan 93 kappale.

⁴ Euroopan tilintarkastustuomioistuin (2022). LEADER-ohjelma ja paikallisyhteisöjen omat kehittämishankkeet helpottavat paikallista sitoutumista, mutta lisähyötyjä ei ole vielä osoitettu riittävän hyvin. *Eryiskertomus 10, 2022*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/9cedc5a8-45ec-11ed-92ed-01aa75ed71a1>

⁵ [Komission täytäntöönpanoasetuksen \(EU\) 2022/1475](#) 14 artikla ja liite VII.

vaikutukset. Tätä LEADER-lisäarvon käsitettä kuvattiin ensimmäisen kerran eurooppalaisen maaseudun kehittämisverkoston (ENRD) edellisissä suuntaviivoissa (2017).⁶

Näiden suuntaviivojen **kohderyhmänä** ovat pääasiassa YMP:n hallintoviranomaiset ja YMP:n strategiasuunnitelmien arvioijat, erityisesti ne, joiden tehtävänä on seurata LEADERin täytäntöönpanoa ja arviointia sekä LEADER-lisäarvoa. Suuntaviivojen avulla niiden olisi kyettävä kehittämään asianmukainen LEADER-lisäarvon arviointikehys, valitsemaan asiaankuuluvat indikaattorit yksityiskohtaisesti esitetystä merkityksellisten indikaattorien ryhmästä, perustamaan tarvittavat tietokannat ja muut tiedonkeruujärjestelyt sekä tulkitsemaan seurannan ja arvioinnin tuloksia. Suuntaviivat kiinnostavat ja hyödyttävät myös muita sidosryhmiä, erityisesti paikallisia toimintaryhmiä, tiedonkeruussa ja täytäntöönpanon seurannassa sekä LEADERin paikallisen tason lisäarvon arvioinnissa, samoin kuin paikallisia toimintaryhmiä tukevia tai muuten niiden kanssa toimivia sidosryhmiä.

Vaikka nämä suuntaviivat eivät ole sitovia, ne **perustuvat nykyiseen EU:n lainsäädäntöön**, erityisesti täytäntöönpanoasetukseen⁷, jossa LEADER-lisäarvo on yksi aiheista, joita jäsenvaltioiden on arvioitava. Tätä varten suuntaviivoissa tarjotaan jäsenvaltioille LEADER-lisäarvon arviointia varten vaihtoehtoja, joita ne voivat mukauttaa erityisten olosuhteidensa, arviointitarpeidensa ja YMP:n strategiasuunnitelmiansa toimintalogiikan ja täytäntöönpanon mukaisesti.

Suuntaviivoissa on neljä osaa:

Osassa I esitetään taustatietoa ja lyhyt katsaus LEADER-lisäarvon käsitteeseen.

Osassa II keskitytään LEADER-lisäarvon käsitteen käyttöönottoon arviointikehityksen kehittämisen perustana. Siinä määritetään arviointikehityksen kehittämiseen liittyviä näkökohtia.

Osassa III annetaan esimerkki LEADER-lisäarvon arviointikehitykseksi. Kutakin LEADER-lisäarvon osatekijää ja niiden tekijöitä varten laaditaan arviointikehitysesimerkki, joka sisältää arviointikysymykset, asiaankuuluvat menestystekijät ja niihin liittyvät tuotos-, tulos- ja vaikutusindikaattorit. Osassa tarkastellaan myös tietolähteitä, jotka liittyvät ehdotettuihin arviointikehitysesimerkkeihin.

⁶ Maaseudun kehittämisverkoston arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu, 2017.

[Suuntaviivat:LEADER-/CLLD-toiminnan arviointi.](#)

⁷ Asetuksen (EU) 2022/1475 2 artiklan d alakohta.

Osassa IV esitetään näkemyksiä siitä, mitä LEADER-lisäarvoindikaattoreiden ja niihin liittyvien menestystekijöiden tuottamaa näyttöä tulkittaessa on otettava huomioon, jotta arviointikysymyksiin voidaan vastata.

Ohjeiden **kahdeksassa liitteessä** on käytännön työkaluja LEADER-lisäarvon analysointia varten. Niitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Yksityiskohtaiset indikaattoritiedot kutakin ehdotettuun arviointikehykseen sisältyvää indikaattoria varten (liite 1)
- Esimerkkejä toimintaryhmätason seurantatietokannasta (liite 2)
- LEADER-lisäarvon mittaamista helpottavat tai haittaavat tekijät (liite 3) ja esimerkkejä LEADER-periaatteiden yhdistämisestä lisäarvon osatekijöihin (liite 4)
- Yksityiskohtainen arviointikehys, joka sisältää lisäindikaattoreita kutakin LEADER-lisäarvotekijää kohti (liite 5)
- Esimerkkejä siitä, miten näissä suuntaviivoissa ehdotettua arviointikehystä voidaan soveltaa käytännössä (liite 6)
- Toiminnalliset määritelmät (liite 7) ja viittaukset tässä asiakirjassa käytettyihin tietolähteisiin (liite 8).

Osa I

Tausta

1 Yleiskatsaus LEADER-lisäarvon käsitteeseen

Tässä luvussa pyritään kuvaamaan LEADER-lisäarvon käsitteen tärkeimmät osatekijät ja prosessit, jotka mahdollistavat lisäarvon tuottamisen, siten kuin ne on määritelty ohjelmakaudella 2014–2020. Luvussa 2 luodaan perusta käsitteen käyttöönotolle kaudelle 2023–2027.

Ohjelmakaudella 2023–2027 LEADER-lisäarvo mainitaan EU:n asetuksissa, erityisesti täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2022/1475, jossa LEADER-lisäarvo on yksi tarvittaessa arvioitavista YMP:n strategiasuunnitelmien aihealueista. Myös seuranta- ja arviointitiedot noudattavat asetuksessa LEADER-lisäarvon kolmea osatekijää (sosiaalisen pääoman kasvu, parempi hallintotapa sekä paremmat tulokset ja vaikutukset).⁸ Jäsenvaltioiden odotetaan myös toimittavan YMP:n strategiasuunnitelmissaan kuvauksen LEADER-lähestymistavan odotetusta lisäarvosta ja siitä, miten sen periaatteita sovelletaan.⁹

LEADER-lisäarvon toiminnallinen määritelmä perustuu arvioinnin tukipalvelun temaattisen työryhmän vuonna 2017 tekemään työhön, ja se on ei-sitova käsite. Sillä tarkoitetaan **hyötyjä, jotka saadaan soveltamalla LEADER-toimintatapaa asianmukaisesti, verrattuna hyötyihin, jotka olisi saatu sitä soveltamatta.** LEADER-toimintatavassa sovelletaan yhdessä kaikkia sen seitsemää periaatetta: 1) alhaalta ylöspäin suuntautuva lähestymistapa 2) aluekohtainen lähestymistapa 3) paikalliset kumppanuudet (esim. LAG) 4) yhdenmety ja monialainen strategia 5) innovointi 6) verkostoituminen 7) alueellinen yhteistyö.¹⁰ Nämä periaatteet liittyvät läheisesti toisiinsa. On vaikea kuvitella, että yhdestäkään niistä (esim. monialaisesta strategiasta) saataisiin irti kaikkea hyötyä, jos muita periaatteita ei noudateta.

Kauden 2014–2020 toiminnallisen määritelmän mukaan LEADER-lisäarvo on olennainen osa LEADERia, ja se perustuu seuraavien kolmen osatekijän yhdistelmään: sosiaalisen pääoman kasvu, parempi hallintotapa sekä paremmat tulokset ja vaikutukset.

Sosiaalisen pääoman kasvu on moniulotteinen käsite, joka tarkoittaa muun muassa sosiaalisen organisoitumisen piirteitä, kuten verkostoja, normeja ja sosiaalista luottamusta, jotka helpottavat koordinoitua ja yhteistyötä osapuolten keskinäiseksi eduksi. Sosiaalisen pääoman kasvun elementtejä ovat yhteiset

⁸ Esimerkiksi hallintotapaa koskevat tiedot, sosiaalista pääomaa koskevat tiedot (verkostot, yhteisesti toteutetut hankkeet jne.) ja tuloksia koskevat tiedot (hankkeiden tavoitteet ja vaikutus tulosindikaattoreihin).

⁹ [Komission täytäntöönpanoasetus \(EU\) 2021/2289](#),

¹⁰ Tarkempi kuvaus seitsemästä periaatteesta, ks. EU CAP Network, (2023), LEADER explained, https://eu-cap-network.ec.europa.eu/networking/leader/leader-explained_en Sivustolla käyty viimeksi 7.8.2023.

henkiset mallit ja käsitykset, keskinäinen tuki ja luottamus, lisääntynyt tietämys, yhteiset taidot ja valmiudet sekä vakiintuneet verkostot.

Parempi hallintotapa kattaa sekä paikallisen että monitasoisen hallinnon. Monitasoiseen hallintoon kuuluvat erityisesti horisontaalinen ja vertikaalinen vuorovaikutus LEADERin täytäntöönpanoon osallistuvien valtiollisten ja valtiosta riippumattomien sidosryhmien (LEADER-sidosryhmien) välillä EU:n, kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Parempaan hallintotapaan kuuluvia elementtejä ovat sidosryhmien osallistuminen päätöksentekoon sekä kyky hallinnoida julkisia ja yksityisiä varoja. Sellaisia ovat myös paikallisen tason yhteistyö esimerkiksi paikallisissa toimintaryhmissä sekä paikallisten toimintaryhmien ja paikallisyhteisön välillä ja monitasoinen hallinto eri tasojen välillä (vertikaalinen hallinto), esimerkiksi hallintoviranomaisen/maksajaviraston, paikallisten toimintaryhmien ja kansallisen YMP-verkoston välillä.

LEADER-toimintatapaa sovellettaessa pyritään ohjelman/strategian täytäntöönpanon **parempien tulosten ja vaikutusten** kautta vastaamaan paikallisiin tarpeisiin ja edistämään EU:n, kansallisen tai alueellisen YMP:n tavoitteita. Paremmat tulokset ja vaikutukset tarkoittavat, että LEADERin puitteissa toteutetut hankkeet eroavat tyypiltään ja laadultaan muista toteutettavista tai toteutuskelpoisista ohjelmista/toimista. Ne voivat ilmetä suurempana vipuvaikutuksena, kestävämpinä tai innovatiivisempina hankkeina, uusina hankkeiden toteuttajina sekä parempina synergioina hankkeiden välillä.

LEADER-lisäarvon käsitteen kolmen osatekijän lisäksi on kolme mahdollistavaa prosessia, jotka mahdollistavat lisäarvon tuottamisen LEADER-toimintatavan avulla.

Nämä kolme toisiinsa liittyvää mahdollistavaa prosessia, jotka tuottavat LEADER-lisäarvoa, kuten kaaviosta 1 käy ilmi, ovat seuraavat:

1. **Paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpano** eli toteuttaminen hankkeiden ja niiden tuottamien tulosten ja vaikutusten kautta.

Esimerkiksi strategian täytäntöönpano LEADERin alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa noudattaen edellyttää toimijoiden vuorovaikutusta ja siten luottamuksen rakentamista, mikä puolestaan kasvattaa sosiaalista pääomaa. Toinen esimerkki on strategian kehittämisessä ja täytäntöönpanossa noudatettava kumppanuusperiaate, jossa paikalliset toimijat osallistuvat päätöksentekoon ja joka puolestaan edistää parempaa paikallishallintoa. Lisäksi strategian täytäntöönpano tuottaa tuloksia, kuten uusia työpaikkoja, uusia yrityksiä, palveluja jne., paikallisten tarpeiden mukaisesti LEADERin aluekohtaisen lähestymistavan kautta.

- 2. YMP:n strategiasuunnitelmien ja paikallisten toimintaryhmien toteutusmekanismi** eli EU:n asetusten säännökset, säännöt, menettelyt ja hallinnolliset järjestelyt, joilla varmistetaan, että paikallisen kehittämisstrategian tavoitteista tulee konkreettisia käytännön toimia.

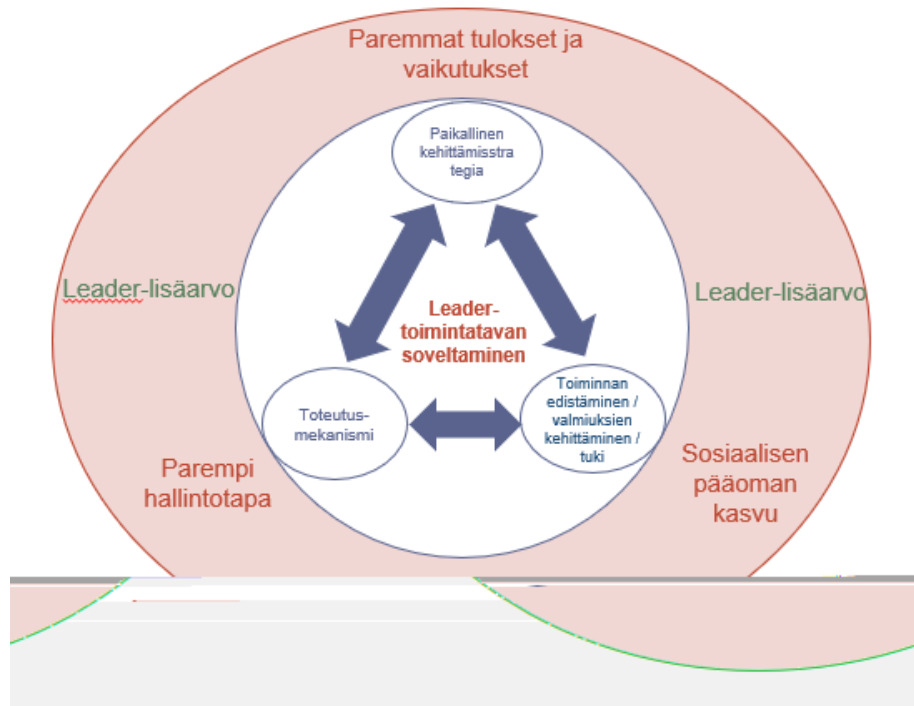
Esimerkki tästä ovat toteutusmekanismiin sisältyvät valintakriteerit, joilla edistetään innovatiivisia hankkeita (paremmat tulokset) LEADERin monialaisten tai alueellisten yhteistyöperiaatteiden avulla. Toinen esimerkki on asiaankuuluvien toimijoiden osallistuminen kumppanuuteen, mikä parantaa paikallishallintoa.

- 3. Toiminnan edistämisen/valmiuksien kehittämisen tuki**, johon sisältyvät sekä paikallisen toimintaryhmän valmiudet edistää toimintaa (eli kaikki sen toimet, jotka eivät liity suoraan hankkeisiin ja joilla pyritään lisäämään paikallisten asukkaiden tietoisuutta, valmiuksia, yhteistyötä ja verkostoitumisvalmiuksia oman alueensa kehittämiseksi) että hallintoviranomaiselle (suoraan tai kansallisen YMP:n verkoston kautta) annettu tuki, jolla kannustetaan ja mahdollistetaan edunsaajien osallistumista LEADERiin, tai paikallisten toimintaryhmien valmiuksien kehittämistä koskeva tuki paikallisen strategian täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi LEADER-toimintatavan mukaisesti.

Paikalliset toimintaryhmät voivat esimerkiksi käyttää toiminnanedistämistoimia, joissa keskitytään antamaan uusille hankkeiden toteuttajille mahdollisuus hakea LEADER-rahoitusta ja joilla on siten vipuvaikutus, mikä edistää parempien tulosten saavuttamista. Toinen esimerkki on sellaisen toiminnan edistäminen, jolla helpotetaan sidosryhmien välistä tiedonvaihtoa ja vahvistetaan paikallista identiteettiä ja edistetään siten sosiaalista pääomaa.

Kaavio 1. LEADER-lisäarvo

Lähde: Maaseudun kehittämisverkoston arvioinnin eurooppalaisen tukipalvelun tietojen mukautus (2017).

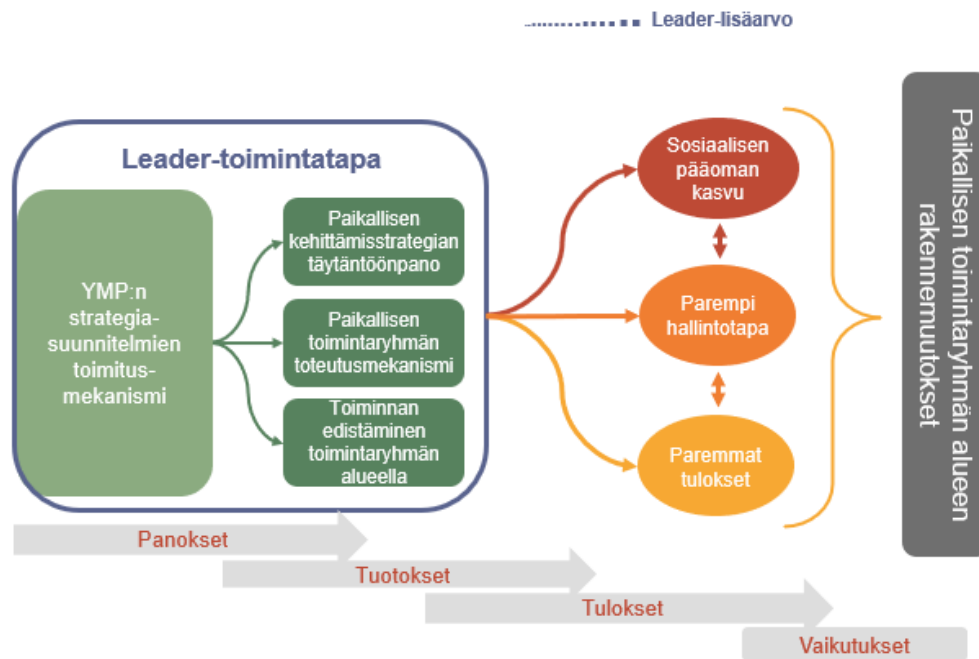
Liitteessä 4 annetaan lisää esimerkkejä LEADER-toimintatavan periaatteiden ja kaaviossa 1 esitettyjen mahdollistavien prosessien tuottaman LEADER-lisäarvon välisistä yhteyksistä.

Seitsemän LEADER-periaatteen ja LEADER-lisäarvon osatekijän välisten yhteyksien visualisointi tietyssä jäsenvaltiossa tai paikallisessa toimintaryhmässä voi auttaa tunnistamaan sellaisia paikallisten toimintaryhmien ja muiden LEADER-sidosryhmien tarkkoja toimia, jotka tukevat LEADER-lisäarvon luomista. Visualisointi voi myös auttaa arvioijia uudistamaan toimintalogiikkaa ja kehittämään arviointikehyksiä LEADER-lisäarvon arvioimiseksi.

Kaikki kolme toisiinsa liittyvää mahdollistavaa prosessia eli paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpano, toteutusmekanismi ja tarjottu tuki toiminnan edistämiseksi/valmiuksien kehittämiseksi tuottavat lisäarvoa sosiaalisen pääoman kasvun, paremman hallintotavan sekä parempien tulosten ja vaikutusten muodossa, joiden yhdistelmällä on vaikutusta paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutokseen (ks. jäljempänä oleva kaavio).

Kaavio 2. Polku paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutoksiin

Lähde: Maaseudun kehittämisverkoston arvioinnin eurooppalaisen tukipalvelun tietojen mukautus (2017).

Rakennemuutoksilla, sellaisina kuin ne on määritelty vuoden 2017 suuntaviivoissa, tarkoitetaan muutoksia, jotka vastaavat väestön tiettyjen osien ja koko alueen tarpeisiin ja joissa otetaan huomioon paikallisen kehityksen globaalit näkökohdat esimerkiksi ilmastonmuutoksen, resurssien tuottavuuden, ympäristöä säästävien tuotantomallien, väestörakenteen, muuttoliikkeen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden osalta

Osa II

LEADER-lisäarvon käsitteen ja sen osatekijöiden käyttöönotto

2 LEADER-lisäarvon käsitteen käyttöönotto

Tässä luvussa esitetään toiminnalliset määritelmät LEADER-lisäarvon kolmelle osatekijälle ohjelmakaudella 2023–2027 toteutettavia arviointeja varten ja kuvataan osatekijöiden eri elementtejä. Siinä tarkastellaan myös näiden kolmen osatekijän yhteisvaikutusta rakennemuutoksiin paikallisten toimintaryhmien alueilla. Lisäksi siinä annetaan esimerkkejä siitä, miten nämä elementit otetaan käyttöön eli miten niitä analysoidaan käytännössä. Ks. myös liitteessä 7 olevat toiminnalliset määritelmät.

Nykyiset suuntaviivat ovat tulosta asiantuntijoiden kanssa käydyistä keskusteluista, joissa analysoitiin aikaisempaa LEADER-lisäarvon käsitettä ja sen osatekijöitä, mukaan lukien niiden mittaamista helpottavien tai haittaavien tekijöiden tunnistaminen (ks.).

Tämän työn tuloksena näissä suuntaviivoissa ehdotetaan **LEADER-lisäarvon osatekijöiden toiminnallisia määritelmiä** käytettäväksi perustana arviointikehyksen myöhemmässä kehittämistyössä ohjelmakautta 2023–2027 varten. Kukin lisäarvon osatekijä sisältää useita elementtejä. Seuraavissa taulukoissa on esitetty laaja valikoima ideoita LEADER-lisäarvon osatekijöiden käyttöönottoa varten, jotta **arviointin sidosryhmät voivat valita oman kontekstinsa/arviointitarpeidensa kannalta olennaisimmat osatekijät** arviointikehystä suunnitellessaan.

2.1. Sosiaalisen pääoman kasvu (toiminnallinen määritelmä)

Sosiaalisen pääoman kasvulla ¹¹ tarkoitetaan LEADERissa verkostoja, keskinäistä luottamusta, yhteisiä henkisiä malleja ja käsityksiä, jotka edistävät laadukasta yhteistyötä paikallisten toimintaryhmien sisällä ja niiden välillä.

Taulukko 1. Luettelo LEADER-lisäarvon sosiaalisen pääoman kasvu -osatekijän elementeistä sekä kuvaukset ja esimerkit elementtien käyttöönotosta

Tekijät	Kuvaukset	Esimerkkejä käyttöönotosta
Rakenteelliset elementit		
Verkostot	<ul style="list-style-type: none"> Toisistaan riippuvaisten toimijoiden muodostamat ryhmät ja niiden väliset suhteet. 	<ul style="list-style-type: none"> Analysoidaan paikallisen toimintaryhmän jäsenten monimuotoisuutta. Etsitään näyttöä vuorovaikutuksesta paikallisten toimintaryhmien verkostoissa ja

¹¹ Huomaa, että sosiaalisesta pääomasta ei ole olemassa laajasti hyväksyttyä tulkintaa. Syynä on se, että sosiaalisella pääomalla ei aineellisista ja ideologisista syistä johtuen ole selvää, kiistatonta merkitystä. Scrivens, K. and C. Smith (2013), Four Interpretations of Social Capital: An Agenda for Measurement, OECD Statistics Working Papers, No. 2013/06, OECD Publishing, Pariisi.
https://www.oecd-ilibrary.org/economics/four-interpretations-of-social-capital_5jzbcx010wmt-en.

	<ul style="list-style-type: none"> • Vakiintunut verkostoituminen ja yhteistyö osallistuvien LEADER-sidosryhmien välillä, mukaan lukien alueiden väliset ja valtioiden väliset yhteistyöhankkeet. • Vuorovaikutuksen laatu verkoston sisällä ja sen ulkopuolella, esim. kuulluksi tuleminen, yhteisymmärrys, ristiriitojen ratkaiseminen, hyödyllinen tiedonvaihto, sosiaalisen pääoman sitouttaminen (vain keskenään samaan kategoriaan kuuluvien toimijoiden väliset suhteet), sosiaalisen pääoman tasoittaminen (eri kategorioihin kuuluvien toimijoiden väliset suhteet) ja sosiaalisen pääoman yhdistäminen (eri hierarkkiselle tasolle kuuluvien toimijoiden väliset suhteet) sekä kielteinen sosiaalinen pääoma (sosiaalisen kontekstin kannalta haitalliset suhteet, jotka toimivat sosiaalisen osallisuuden esteenä ja jotka pikemminkin erottavat kuin yhdistävät verkoston jäseniä). 	<p>niiden ulkopuolella ja arvioidaan niiden laatua.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etsitään näyttöä paikallisen toimintaryhmän alueen paikallisyhteisön jäsenten välisten suhteiden/sosiaalisen vuorovaikutuksen paranemisesta paikallisen identiteetin ja/tai yhteisen edun perusteella. • Määritetään yhteishankkeet ja osallistujien tyyppi/monimuotoisuus. • Etsitään näyttöä siitä, että osallistuttuaan LEADERiin paikallisyhteisön jäsenet pystyvät järjestäytymään omatoimisemmin sosiaalisiin ryhmiin. • Etsitään näyttöä siitä, että paikallisesti tuetut uudet verkostot ovat hyötyneet paikallisten toimintaryhmien verkostoitumisesta. • Analysoidaan paikallisten toimintaryhmien jäsenten keskinäisen ja muiden päätöksenteon tasojen toimijoiden (muut kansalliset ja kansainväliset toimintaryhmät, liike-elämän järjestöt) kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen tiiviyyttä ja laatua (todellisia yhteistyömuotoja, jotka johtavat yhteisiin toimiin, pelkkien kokousten sijasta). • Etsitään näyttöä hankkeiden toteuttajien vuorovaikutuksen tehostumisesta, kuten tietojen vaihdosta, tietämyksen vaihdosta, taitojen ja hyvien käytäntöjen vaihdosta, uudesta yhteistyöstä (virallisesta ja epävirallisesta), yhteisiin toimiin/hankkeisiin johtavasta yhteistyöstä. Usein LEADER-toimiin sisällyttämisestä saatava hyöty on jopa suurempi kuin itse tuki.
Suhteelliset elementit		
<p>Keskinäinen tuki ja luottamus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yleinen luottamus eli käsitykset joko siitä, että useimpiin ihmisiin voi luottaa tai siitä, että ihmisten kanssa on oltava hyvin varovainen. • Luottamus paikalliseen toimintaryhmään sen toiminnan ansiosta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Etsitään näyttöä yleisestä luottamuksesta paikallisen toimintaryhmän alueella. • Etsitään näyttöä paikallisyhteisön jäsenten luottamuksesta paikalliseen toimintaryhmään ja siitä, miten tämä on muuttunut ajan mittaan.
Kognitiiviset elementit		

<p>Yhteiset henkiset mallit, arvot ja käsitykset</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pohditaan, miten asiat toimivat, esimerkiksi kuulumisen tunne alueella, solidaarisuus, osallistavuus ja muita heikommassa asemassa olevien ryhmien, kuten naisten ja nuorten, kannustaminen osallistumaan sekä sosiaalisten ongelmien tunnustaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> Analysoidaan uskomuksia ja yhteisiä arvoja, joiden avulla yhteisön jäsenet ovat avoimempia yhteistyölle. Etsitään näyttöä yhteisestä yhteiskunnallisesta tietoisuudesta LEADER-hankkeissa. Analysoidaan valtasuhteita, jotka edistävät tai estävät heikommassa asemassa olevien ryhmien, kuten naisten ja nuorten, osallistumista. Etsitään solidaarisuutta. Analysoidaan sitä, miten paikalliset sosiaaliset ongelmat on tunnustettu, kuten valtasuhteet, sukupuolten tasa-arvo, haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät ja heikommassa asemassa olevien ryhmien kannustaminen osallistumaan.
--	--	--

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

2.2. Parempi hallintotapa (toiminnalliset määritelmät)

LEADERin hallintotapa: Paikalliset ja monitasoiset prosessit ja mekanismit, joilla varmistetaan vaikuttava ja avoin päätöksenteko ja suhteet LEADERin täytäntöönpanoon osallistuvien eri toimijoiden välillä ja joilla edistetään EU:n tuomista lähemmäksi kansalaisia.

LEADERin paikallishallinto: Paikallisen toimintaryhmän luomat, koordinoimat ja edistämät prosessit ja mekanismit, joilla varmistetaan osallistava, avoin ja tasa-arvoinen päätöksenteko ja vahva yhteisön osallistuminen strategian kehittämiseen ja täytäntöönpanoon.

LEADERin monitasoinen hallinto: Hallintoviranomaisen/maksajaviraston, asiaankuuluvien paikallis- ja alueviranomaisten sekä paikallisten toimintaryhmien kesken yhteistyössä käyttöön otetut prosessit ja mekanismit, jotka perustuvat EU:n tason standardeihin ja joilla lisätään paikallisten toimintaryhmien vaikutusmahdollisuuksia, parannetaan niiden päätöksenteko-, hallinnointi- ja vastuuvollisuusvalmiuksia sekä edistetään reaktiokykyisiä, innovatiivisia ja räätälöityjä paikallisia kehittämisstrategioita.

Taulukko 2. Luettelo LEADER-lisäarvon parempi hallintotapa -osatekijän elementeistä sekä kuvaukset ja esimerkit elementtien käyttöönotosta

Tekijät	Kuvaukset	Esimerkkejä käyttöönotosta
Paikallishallinto	<ul style="list-style-type: none"> Paikallisen toimintaryhmän tasolla hallinnoidaan suhteita edunsaajiin, 	<ul style="list-style-type: none"> Analysoidaan osallistavuutta tarkastelemalla paikallisen toimintaryhmän päätöksentekoelimen

	<p>paikallisiin toimijoihin ja muihin paikallisiin toimintaryhmiin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään toimintoja ja menettelyitä, joiden avulla julkisen sektorin, talouden alan ja kansalaisyhteiskunnan sidosryhmät voivat kehittää yhteisiä taitojaan, tuoda esiin intressejään, käyttää laillisia oikeuksiaan, täyttää velvoitteitaan ja sovitella erimielisyyksiään. • Paikallisyhteisön ja LEADER-sidosryhmien osallistuminen päätöksentekoon, mikä ilmenee paikallisen toimintaryhmän kokoonpanosta ja rakenteesta, jossa on mukana asiaankuuluvia päätöksentekijöitä ja päätöksentekoon vaikuttavia toimijoita. • Paikallisyhteisön jäsenten sitoutuminen ja sitouttaminen, innostuksen ja energian ilmapiirin luominen paikalliseen kehittämiseen. • Viestintä paikallisten toimintaryhmien, mahdollisten osallistujien ja paikallisyhteisön kanssa. 	<p>kokoonpanoa ja jäseniä (sukupuolen, toimialan, organisaatiotyypin jne. mukaan) ja sitä, miten kokoonpano vaikuttaa päätöksentekoprosessiin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arvioidaan paikallisen toimintaryhmän valmiuksia virallistaa erityisiä hallintojärjestelyjä paikallisten toimijoiden kanssa. • Etsitään näyttöä paikallisyhteisön jäsenten toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksien paranemisesta siten, että he voivat ilmaista kiinnostuksensa, käyttää oikeuksiaan jne. • Etsitään näyttöä paikallisen toimintaryhmän, sen jäsenten ja henkilöstön teknisten ja hallinnollisten valmiuksien tai toimivaltuuksien paranemisesta. • Analysoidaan käsityksiä, joiden mukaan paikallisista toimintaryhmistä on tullut alueen keskeinen kehittämistoimija. • Etsitään näyttöä paikallishallintoa helpottavista paikallisten toimintaryhmien menettelyistä. • Analysoidaan paikallista mobilisointia ja muiden kuin edunsaajien kannustamista osallistumaan paikallisiin kehittämisprosesseihin. • Etsitään näyttöä paikallisen kehittämisstrategian saavutuksista, jotka julkaistaan verkkosivustoilla ja joita edistetään LEADER-toimijoiden sosiaalisen median kanavilla. • Määritetään, onko paikallisilla toimintaryhmillä toimintansa kannalta riittävän yksityiskohtainen viestintästrategia. • Etsitään paikalliselta yhteisöltä näyttöä paikallisen toimintaryhmän, sen toiminnan ja paikallisen kehittämisstrategian tuntemuksesta. • Etsitään näyttöä konfliktinratkaisumenettelyistä paikallisissa toimintaryhmissä.
--	---	--

<p>LEADERin monitasoinen hallinto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Paikallisten toimintaryhmien kyky ottaa vastaan ratkaisevan tärkeitä tehtäviä ja toimia vuorovaikutuksessa muiden instituutioiden/verkostojen kanssa paikallisesti, alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. • Hyvä koordinointi ja viestintä paikallisen toimintaryhmän sekä hallintoviranomaisen/maksajaviraston ja kansallisen YMP-verkoston välillä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analysoidaan paikallisen toimintaryhmän valmiuksia luoda ja hallinnoida yhteyksiä ja kaksisuuntaista viestintää hallintoviranomaisen/maksajaviraston ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien ja verkostojen kanssa. • Arvioidaan hallintoviranomaisen/maksajaviraston sekä kansallisen YMP-verkoston taitoja ja valmiuksia hallinnoida suhteita paikallisiin toimintaryhmiin. • Analysoidaan hallintoviranomaisen tai kansallisen YMP-verkoston paikallisille toimintaryhmille antamaa tukea niiden päätöksentekovalmiuksien parantamiseksi. • Analysoidaan hallintoviranomaisen ja maksajaviraston paikallisille toimintaryhmille antamaa yksinkertaistamismenettelyitä ja muita rahoituksen saamista helpottavia tapoja koskevaa tukea.
---------------------------------------	--	---

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

2.3. LEADERin paremmat tulokset ja vaikutukset (toiminnallinen määritelmä)

LEADERin **paremmat tulokset ja vaikutukset** liittyvät sisäisen potentiaalin hyödyntämiseen, alueellisten voimavarojen hyödyntämiseen ja paikallisten yhteisöjen jäsenten/toimijoiden välisten yhteyksien vahvistamiseen, jotta käytettävissä olevilla resursseilla voidaan saavuttaa enemmän ja edistää innovatiivisia, kestäviä ja integroituja yhteisölähtöisiä hankkeita, joilla edistetään kestäviä vaikutuksia paikallisen toimintaryhmän alueella.

Lisäarvo syntyy siitä, että LEADER-toimintatavalla ¹² toteutettujen hankkeiden odotetaan tuottavan parempia tuloksia kuin hankkeiden, jotka olisi toteutettu muissa ohjelmissa. Tällaiset paremmat tulokset johtaisivat paikallisen toimintaryhmän alueella pidemmän aikavälin vaikutuksiin ja edistäisivät paikallista kehitystä.

¹² Näihin voi sisältyä kattohankkeita, jotka voivat tietyissä olosuhteissa olla LEADERin toteuttamisessa hyödyllinen väline. Niiden avulla voidaan lyhentää pienten edunsaajien hakuprosessia, vähentää paperityötä ja mahdollistaa vaikeasti tavoitettavien kohderyhmien osallistaminen.

Taulukko 3. Luettelo LEADER-lisäarvon paremmat tulokset ja vaikutukset -osatekijän elementeistä sekä kuvaukset ja esimerkit näiden elementtien käyttöönotosta

Tekijät	Kuvaukset	Esimerkkejä käyttöönotosta
Suurempi vipuvaikutus	<ul style="list-style-type: none"> • Paikallisen kehittämisen edistäminen paikallisen toimintaryhmän alueelle suunnatun lisärahoituksen avulla. • Kehitetään ja esitetään enemmän hankeideoita rahoitettavaksi paikallisten kehittämisstrategioiden puitteissa. • Paikallisen toimintaryhmän läheinen yhteys alueeseen kannustaa yhä useampia esittelemään hankkeita – edunsaajia, jotka eivät olisi hakeneet tukea ilman LEADERia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analysoidaan paikallisten toimintaryhmien, verkostojen ja paikallisyhteisön jäsenten/toimijoiden kykyä käyttää varoja ja saada/mobilisoida lisäresursseja paikallisten kehittämisstrategioiden ja LEADERin ulkopuolisista lähteistä (esim. EU:n/kansallinen/alueellinen/yksityinen rahoitus uusille hankkeille). • Etsitään näyttöä siitä, että LEADER-hankkeet aktivoivat vapaaehtoistyötä. • Etsitään näyttöä siitä, miten voidaan tunnistaa ja motivoida uusia toteuttajia hankkeille. • Etsitään näyttöä sellaisten yritysten/toimijoiden uusista ja/tai yleisistä poikkeavista profiileista, jotka voisivat osallistua LEADER-hankkeisiin.
Paikallisen toimintaryhmän alueen tarpeisiin räätälöidyt hankkeet	<ul style="list-style-type: none"> • Paikallisen toimintaryhmän läheisyys alueeseen ja alhaalta ylöspäin suuntautuva lähestymistapa vaikuttavat siihen, että valitaan hankkeita, joissa keskitytään toimintaryhmän alueen kiireellisimpiin tarpeisiin. • Ne kattavat myös useita eri aloja, jotta voidaan käsitellä erilaisia kysymyksiä/tarpeita paikallisen toimintaryhmän alueella. • Joissakin tapauksissa hankkeiden väliset yhteydet mahdollistavat myös paikallisen toimintaryhmän alueen tarpeiden huomioimisen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Etsitään näyttöä siitä, että eri hankkeiden toteuttajat voivat vastata paikallisiin tarpeisiin LEADER-toimintatavalla. • Etsitään näyttöä hankkeista, joilla hyödynnetään tiettyjä alueellisia voimavaroja ja identiteettejä.

Innovatiivisempia hankkeita	<ul style="list-style-type: none"> Paikallisen toimintaryhmän alueella uusia ideoita, tuotteita tai prosesseja tuottavat hankkeet, jotka ovat paikallisesti innovatiivisia¹³. 	<ul style="list-style-type: none"> Etsitään näyttöä LEADERin innovatiivisista hankkeista paikallisissa oloissa.
Kestävät hankkeet	<ul style="list-style-type: none"> Hankkeet, jotka tuottavat taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöhyötyjen näkökulmasta kestäviä tuloksia, tai hankkeet, joista kehittyä uusia hankkeita tai verkostoja. Myös paikallisten olosuhteiden tuntemus vaikuttaa kestävään kehitykseen. 	<ul style="list-style-type: none"> Etsitään näyttöä hankkeista, joiden tulokset ovat taloudellisesti, sosiaalisesti tai ympäristön kannalta kestäviä. Etsitään näyttöä hankkeista, jotka ovat osa muita ketjühankkeita, verkostoja jne. LEADER-tuen päättymisen jälkeen. Analysoidaan, miten paikallinen tietämys edistää kestävämpiä hankkeita.
Toimijoiden välisiä yhteyksiä edistävät hankkeet	<ul style="list-style-type: none"> Esimerkkejä yhteyksistä ovat esimerkiksi älykkäisiin kyliin liittyvät hankkeet, useiden kumppanien väliset hankkeet, integroidut hankkeet, kattohankkeet jne. Kumppanuudet, verkostot ja yhteistyö, joita ei olisi ollut ilman LEADERia. 	<ul style="list-style-type: none"> Etsitään näyttöä LEADER-hankkeista, jotka edistävät kaikkien sidosryhmien välisiä yhteyksiä. Arvioidaan, perustuvatko LEADER-hankkeet toisiinsa tai luovatko ne synergioita ja miten ne edistävät paikallisen kehittämisstrategian saavuttamista. Etsitään näyttöä LEADER-hankkeista, jotka ovat tuottaneet yhteistyötä verkostojen, kumppanuuksien ja muun yhteistyön muodossa esimerkiksi älykkäisiin kyliin liittyen. Viimeksi mainittu perustuu osallistaviin lähestymistapoihin ja innovointiin.

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024)

2.4. Paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutokset (toiminnallinen määritelmä)

Edellä mainitut LEADER-lisäarvon elementit saavutetaan soveltamalla LEADER-toimintatapaa yhdessä kolmen mahdollistavan prosessin kanssa, jotka ovat paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpano, toteutusmekanismi ja erityisesti paikallisen toimintaryhmän ja/tai hallintoviranomaisen sekä kansallisen YMP-

¹³ Asetuksen (EU) 2022/1475 liitteessä VII olevan 2 kohdan c alakohdan mukaan jäsenvaltioiden, alueviranomaisten tai paikallisen toimintaryhmän on määriteltävä termi ”innovatiivinen paikallisissa oloissa”.

verkoston tarjoaman toiminnan edistämisen/valmiuksien kehittämisen tuki. Näiden yhdistelmien seurauksena paikallisten toimintaryhmien alueella tapahtuu rakennemuutoksia.

Paikallisen toimintaryhmän alueen **rakennemuutoksilla** tarkoitetaan paikallisella alueella tapahtuvia merkittäviä muutoksia, mukaan lukien talouden, yhteiskunnan ja instituutioiden toimintatapojen merkittävät muutokset, jotka johtuvat paikallisten kehittämisstrategioiden täytäntöönpanosta LEADER-toimintatavan avulla. Rakennemuutoksia, joihin paikallisen toimintaryhmän toiminta voi vaikuttaa, ovat erityisesti seuraavat (luettelo ei ole tyhjentävä):

- sosiaaliset rakenteet (esim. väestökadon estäminen tai nuorten pitäminen alueella, sosiaalisen syrjäytymisen vähentäminen, kestävien työpaikkojen luominen)
- taloudelliset rakenteet (esim. uusien markkinoiden löytäminen, arvoketjujen vahvistaminen joko alueella tai myös sen ulkopuolella, uudentyyppisen taloudellisen toiminnan käynnistäminen)
- tilaan liittyvät rakenteet (esim. laiminlyötyjen tai käyttämättömien tilojen hyödyntäminen)
- henkiset ja käyttäytymismallit (esim. identiteettikäsitys, yhteistyöhalukkuus)
- monialaiset rakennemuutokset, kuten yhteisön selviytymiskyvyn parantaminen (joka sisältää useita sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä näkökohtia).

Esimerkki rakennemuutoksen käsitteen soveltamisesta on näytön etsiminen paikallisen kehittämisstrategian seurauksena syntyvistä rakennemuutoksista (oletuksena, että se tuottaa lisäarvoa sosiaalisen pääoman kasvun, paremman hallintotavan sekä parempien tulosten ja vaikutusten muodossa). Tällaisia ovat muutokset, jotka liittyvät strategian eri ulottuvuuksiin, kuten tietämyksen siirtoon, lyhyisiin toimitusketjuihin, uusiutuvaan energiaan, mukaan lukien biopohjainen energia, ympäristön kestävyys ja ilmaston, työpaikkojen luomiseen, maaseutuyrityksiin, myös biotalouteen, älykkäisiin kyliin, palvelujen ja infrastruktuurin saatavuuteen, sosiaaliseen osallisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon.

3 Mitä on otettava huomioon LEADER-lisäarvon arviointikehityksen kehittämisessä?

Tämän luvun tarkoituksena on tarjota näkökohtia kutakin LEADER-lisäarvon osatekijää varten, jotta voidaan kehittää seuraavissa luvuissa esitettävä selkeä arviointikehitys, joka sisältää arviointikysymykset, menestystekijät ja indikaattorit.

LEADER-lisäarvon arvioinnissa olisi pyrittävä ottamaan huomioon kaikki yksilöidyt lisäarvon osatekijät LEADERin EU-rahoitukselle on mahdollisimman suuret perusteet ja näyttö. Lisäksi Euroopan komissio katsoo, että yksi LEADERin keskeisistä eduista on se, että se tuo EU:n lähemmäksi kansalaisia¹⁴. Käytännössä se tarkoittaa, että LEADER auttaa lisäämään yleistä tietoisuutta maaseutualueilla toteutetuista EU:n yhteisrahoittamista aloitteista ja edistää kansalaisten osallistumista ohjelman osallistavan luonteen kautta. LEADER auttaa myös viestimään tällaisten aloitteiden merkityksestä kiinnostuneelle väestölle ja jossain määrin myös lisäämään luottamusta EU:n toimielimiä kohtaan.

LEADER-lisäarvon arviointikehyksen kehittämisen helpottamiseksi jäljempänä esitetään tarkempia huomioita kustakin lisäarvon osatekijästä.

Sosiaalinen pääoma on moniulotteinen käsite, ja sen arvioinnissa osana LEADER-lisäarvoa olisi otettava huomioon kaikkien mukana olevien sidosryhmien sosiaaliset prosessit, valmiudet ja suhteet (ks. myös toiminnalliset määritelmät ja sosiaalisen pääoman toteuttaminen luvussa 2). Sosiaalisen pääoman arvioinnissa voidaan esimerkiksi ottaa huomioon, missä määrin LEADER-toimintatavan soveltaminen edistää

- keskinäisen luottamuksen ja tuen vahvistamista asiaankuuluvien sidosryhmien (esim. paikallisten toimintaryhmien ja edunsaajien) välillä sekä kaikkien sidosryhmien osallistumisen lisäämistä alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan suunnitteluun ja toteuttamiseen,
- aitojen kumppanuuksien käynnistämistä sidosryhmien välille kaikilla tasoilla, yhteisten normien ja arvojen luomista sekä vaikuttavan ja tehokkaan viestinnän helpottamista,
- LEADER-toimijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä, joita tarvitaan LEADER-toiminnan toteuttamiseksi ja sen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin voidaan parantaa yhteistä tietämystä, taitoja ja tietoa.

Hallintoa, sekä paikallista että monitasoista, luonnehtii tiheä ja moninainen vuorovaikutus eri valtiollisten ja valtiosta riippumattomien toimijoiden välillä, joita tarvitaan mukaan LEADER-toimintatavan täytäntöönpanoon (ks. myös toiminnalliset määritelmät ja hallinnon toteuttaminen luvussa 2). LEADERin yhteydessä

¹⁴ Koheesiopolitiikan tavoitteen 5 ”Lähempänä kansalaisia oleva Eurooppa edistämällä kestävää ja yhdennettyä kehitystä kaikenlaisilla alueilla” (https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en) mukaisesti. [Alueellisia ja paikallisia kehittämisstrategioita koskeva käsikirja](#) täydentää koheesiopolitiikan tavoitetta ja edistää siten kestävä kasvun saavuttamista kaikilla EU:n alueilla ja tuo Euroopan lähemmäs kansalaisia.

toteutettavassa monitasoisen hallinnon arvioinnissa olisi otettava huomioon LEADERin täytäntöönpanoon osallistuvien valtiollisten ja valtiosta riippumattomien sidosryhmien horisontaalinen ja vertikaalinen vuorovaikutus. Siinä olisi otettava huomioon esimerkiksi seuraavat seikat:

- LEADERin vertikaalinen hallinnointi esimerkiksi hallintoviranomaisten, paikallisten toimintaryhmien ja kansallisten YMP-verkoston välillä paikallisen riippumattomuuden ja omistajuuden edistämiseksi ja julkisen ja yksityisen sektorin laajemman osallistumisen ja tasavertaisen kumppanuuden helpottamiseksi,
- LEADERin horisontaalinen koordinointi, esimerkiksi hallintoviranomaisen ja maksajaviraston välinen koordinointi LEADERin sujuvan täytäntöönpanon helpottamiseksi, muiden rahastojen hallintoviranomaisten välinen koordinointi silloin, kun kyseessä on useammasta lähteestä rahoitettava LEADER-aloite, paikallisten toimintaryhmien välinen koordinointi taitojen ja tietämyksen siirron helpottamiseksi ja yhteisten hankkeiden edistämiseksi sellaisten toimien kanssa, joita ei olisi mahdollista toteuttaa erikseen ja/tai joiden tulokset ovat parempia yhdessä,
- LEADERin innovatiiviset (sosiaaliset, julkiset ja yksityiset, paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla) hallintokäytännöt (esim. osallistavat julkisen ja yksityisen sektorin työryhmät), joilla vastataan monimutkaisiin haasteisiin ja saadaan parempia tuloksia,

Parempien tulosten ja vaikutusten taustalla on LEADER-toimintatavan soveltaminen vastattaessa paikallisiin tarpeisiin ja YMP:n tavoitteiden edistämiseen (ks. myös luku 2, jossa käsitellään työmääritelmiä ja tehostettujen tulosten ja vaikutusten käyttöönottoa). Paikalliset toimintaryhmät kehittävät paikallisia kehittämisstrategioita, joihin paikallinen yhteisö osallistuu (alhaalta ylöspäin suuntautuva lähestymistapa), ja näin ollen ne mahdollistavat paremmin räätälöidyt toimet. Paikallisille toimintaryhmille annetaan päätösvaltaa siinä, mitä, missä, kenelle ja miten varoja käytetään paikallisten tarpeiden täyttämiseen ja asiaankuuluvien tavoitteiden saavuttamiseen. Näin ollen parempia tuloksia ja vaikutuksia arvioitaessa voitaisiin huomioon ottaa seuraavat seikat:

- Yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista voidaan parantaa tehokkaammalla ja yhdenmetyimmällä lähestymistavalla maaseutualueiden tarpeisiin vastaamiseksi.
- Missä määrin paikallisen yhteisön kanssa käytävät keskustelut ja paikallisten toimintaryhmien kuuleminen sekä LEADER-hankkeiden valintakriteerit edistävät parempia hankkeita

- Työllisyyden alalla alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan asianmukainen soveltaminen voi luoda kestävämpiä työpaikkoja, koska tällä lähestymistavalla luodut työpaikat soveltuvat paremmin paikallisiin tarpeisiin, tarjoavat paikallisyhteisölle parempia tulonlähteitä ja auttavat pysäyttämään maaseutualueiden väestökatoa.
- Yhteistyön edistäminen voi olla LEADERin tulos, mutta sillä voi olla myös vaikutusta sosiaalisen pääoman kasvuun ja parempaan paikalliseen ja monitasoiseen hallintotapaan, mikä voi johtaa pitkän aikavälin vaikutuksiin rakennemuutosten muodossa. Tämä olisi otettava huomioon esimerkiksi tapauksissa, joissa alueella ei ole ollut aiempaa yhteistyökulttuuria tai se on ollut rajallista.
- Innovaatioperiaatteen asianmukainen soveltaminen voi auttaa tuottamaan tietoa, joka muuntuu innovatiivisemmiksi tuotteiksi ja palveluiksi paikallisyhteisölle. Näiden avulla voi olla mahdollista edistää sosiaalista, digitaalista ja ympäristöön liittyvää muutosta paikallisen toimintaryhmän alueella.

Lisäarvon osatekijöitä koskevien näkökohtien lisäksi arviointikehyksen kehittämiseen liittyy myös joitakin teknisiä näkökohtia, kuten seuraavat:

- Arvioinnin kohteena oleva taso: Paikallisen toimintaryhmän taso/paikallinen taso tai YMP:n strategiasuunnitelman taso, koska näin määritetään, onko indikaattorit yhdistettävä strategiasuunnitelmatasolla, mikä puolestaan määrittää indikaattorien valinnan.
- Edellytetty tiedonkeruutiheys ja aggregoinnin taso (mahdollisesti sidoksissa raportointikauteen).
- Tietolähteet, mukaan lukien sidosryhmätyypit, jotka antavat vastauksia/tietoja arviointikysymyksiin, sekä niiden valmiudet/osallistumismahdollisuudet. Esimerkiksi paikallisyhteisö, jolle kyselyt tai haastattelut suunnattaisiin, asiaankuuluva paikallisen toimintaryhmän henkilöstö ja/tai hallintoviranomaisen, maksajaviraston tai kansallisen YMP-verkoston henkilöstö.
- Arviointiin käytettävissä olevat resurssit, esimerkiksi kun otetaan huomioon, että joillakin paikallisilla toimintaryhmillä on hyvin rajalliset henkilöstöresurssit arviointiin. Tällöin olisi hyvä tunnistaa, mitkä ovat arviointikehyksen keskeiset elementit ja mitkä taas elementtejä, joiden olisi hyvä olla mukana.

Viimeisenä muttei vähäisimpänä seikkana LEADER-lisäarvon arviointikehystä suunniteltaessa on otettava huomioon sen helppokäyttöisyys tai yksinkertaisuus. Lähtökohtana olisi oltava arviointikehys, joka on yksinkertainen ja selkeä. Tästä syystä jäljempänä näissä **suuntaviivoissa ehdotettu kehys ei ole pakollinen, vaan sillä pyritään tarjoamaan laaja valikoima elementtejä ja indikaattoreita**, joista arvioinnin sidosryhmät voivat valita soveltuvimmat ja mukauttaa niitä valmiuksiinsa ja oloihinsa. Tämän jälkeen paikallisilla toimintaryhmillä (erityisesti toimintaryhmien johtajilla tai henkilöstön jäsenillä, jotka keräävät tarvittavat tiedot) on oltava vaaditut valmiudet (aika, tietämys jne.).

Osa III

Ehdotettu arviointikehys

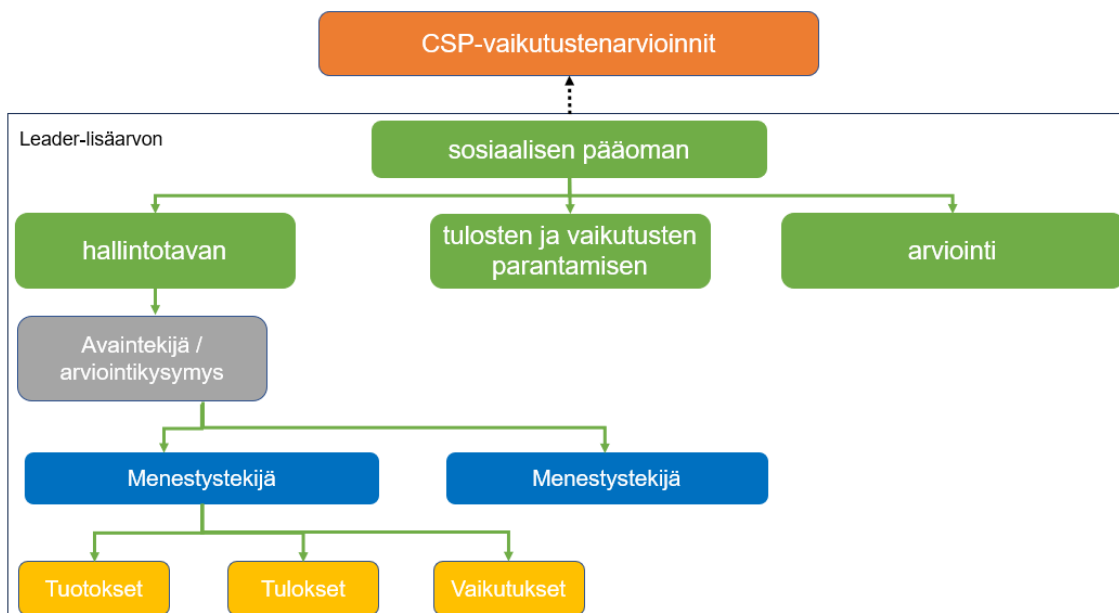
4 Mahdollista LEADER-lisäarvoa koskevan arviointikehyksen kehittäminen

Tässä luvussa kuvataan ehdotetun arviointikehyksen yleinen rakenne ja sisältö. Kunkin LEADER-lisäarvon osatekijän yksityiskohtainen arviointikehys esitetään luvussa 5.

Koska LEADER-lisäarvo on yksi aiheista, joita jäsenvaltioiden on arvioitava arviointitarpeidensa ja YMP:n strategiasuunnitelmiansa toimintalogiikan mukaisesti, tässä ehdotetaan selkeää arviointikehystä LEADER-lähestymistavan ymmärtämiseksi ja sen lisäarvon osoittamiseksi. Tällainen kehys on avainasemassa, jotta saadaan vankkaa näyttöä LEADER-lisäarvosta ja voidaan tunnistaa alueet, joita on mahdollista kehittää. Ehdotetaan, että hallintoviranomaiset kehittävät tällaisen kehyksen mahdollisuuksien mukaan arvioijia kuullen varhaisessa vaiheessa ohjelmakautta, jotta ne voivat mukauttaa ja/tai suunnitella paikallisen toimintaryhmän tasolla tarvittavia seuranta-/tietojärjestelmiä vaadittujen tietojen keräämiseksi (ks. esimerkki paikallisen toimintaryhmän seurantatietokannasta liitteessä 2).

Ehdotetun arviointikehyksen yleinen rakenne esitetään kaaviossa 3, ja se voi auttaa arviointipäälliköitä ja arvioijia suunnittelemaan ja toteuttamaan LEADER-lisäarvon arviointia paikallisella ja kansallisella tasolla.

Kaavio 3. Arviointikehyksen yleinen rakenne

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen neuvontapalvelu (2024).

Arviointikehys on kehitetty **LEADER-lisäarvon kolmen osatekijän** ympärille. Nämä ovat sosiaalisen pääoman kasvu, parempi hallintotapa sekä paremmat tulokset ja vaikutukset. Kutakin osatekijää on analysoitu vastaaviin arviointikysymyksiin liittyvien **keskeisten elementtien** osalta.

Arviointikysymykset auttavat hahmottamaan arvioitavaa kysymystä, selventämään **keskeistä arviointielementtiä** ja ohjaamaan vastaavien menestystekijöiden muotoilua.

Menestystekijät ovat uusi käsite, jota käytetään YMP:n strategiasuunnitelmien arviointia suunniteltaessa. Niitä voidaan pitää myös ”arviointiperusteina”. Niiden avulla voidaan tarkentaa tiettyjä arviointikysymyksiin/-aiheisiin liittyviä näkökohtia ja ilmaista muutos, jota arvioitujen toimien kohdalla odotetaan. Niiden avulla tuotetaan tietoa siitä, miten arviointikysymyksiin vastataan, täsmennetään, mitä on arvioitava, ja asetetaan perusteet tiettyjen mittareiden (tuotos-, tulos- ja vaikutusindikaattorit) kehittämiselle ja käytölle. Ne muodostavat syy-seurausketjun perustan ja voivat olla keskeinen osatekijä, jonka ympärille arviointitulokset voidaan jäsentää. Kunkin menestystekijän valintakriteerit on kuvattu arviointikehystä esittelevän luvun 5 taulukoissa.

Kutakin menestystekijää varten ehdotetaan luetteloja **tuotos-, tulos- ja vaikutusindikaattoreista** ja niitä vastaavista tietolähteistä. Indikaattorit ovat keino käyttää määrällistä ja laadullista tietoa menestystekijän osoittaman muutoksen suunnan mittaamiseen ja vastata siten arviointikysymykseen.

LEADER-lisäarvon arviointia voidaan pitää formatiivisena arviointina ¹⁵. Siinä arvioidaan, **missä määrin paikallisten toimintaryhmien perustaminen ja toiminta, niiden toiminnan edistäminen ja toteutusmekanismit sekä niiden paikallisten kehittämisstrategioiden suunnittelu ja täytäntöönpano tuottavat lisäarvoa**. Arvioinnin tulokset voivat antaa arvokasta palautetta YMP:n strategiasuunnitelmien vaikutustenarviointeihin ja selittää osaltaan LEADER-toimien vaikutusta strategiasuunnitelmien erityisiin ja yleisiin tavoitteisiin.

¹⁵ Formatiiivinen arviointi on koko ohjelman täytäntöönpanon ajan suoritettava järjestelmällinen arviointi, jonka tarkoituksena on kerätä jatkuvasti palautetta ja oivalluksia parannuskohteiden tunnistamiseksi jo varhaisessa vaiheessa. Formatiiivisista arvioinneista saadut havainnot antavat arvokasta tietoa YMP:n strategiasuunnitelman myöhempiä vaikutustenarviointeja varten ja varmistavat, että arviointiprosessissa otetaan tarkasti huomioon asiaankuuluvat osatekijät ja tulokset.

5 Ehdotetun arviointikehyksen keskeisten osien erittely

Tässä luvussa esitetään yksityiskohtainen esimerkki arviointikehyksestä kutakin LEADER-lisäarvon osatekijää varten, mukaan lukien ehdotetut arviointikysymykset, menestystekijät, indikaattorit ja tietolähteet. Yksityiskohtainen seloste kustakin indikaattorista on liitteessä 1.

LEADER-lisäarvon mahdollinen arviointikehys esitetään taulukoissa 4–6 LEADER-lisäarvon osatekijää kohti edellä kaaviossa 3 esitetyn perusrakenteen mukaisesti. Vaikka tämä on kehusehdotus, jäsenvaltiot voivat käyttää sitä ilman mukautuksia, koska se kattaa kaikki LEADER-lisäarvon osatekijät ja niiden elementit, sisältää laajan valikoiman menestystekijöitä ja niiden valintaperusteet sekä hyödyntää kaikkia olemassa olevia tietolähteitä (erityisesti kaikkia seuranta- ja arviointitietojen muuttujia), kun taas lisätietolähteitä voidaan käyttää, koska niihin kuuluu pääasiassa laadullisia tiedonkeruumenetelmiä, kuten tutkimuksia ja fokusryhmiä. Arviointikehys perustuu palautteeseen, jota ovat antaneet LEADER-lisäarvoa käsittelevän temaattisen työryhmän asiantuntijat, jolla on pitkä kokemus LEADERista ja sen arvioinnista. Sen voidaan katsoa olevan asianmukainen kehys.

Tästä huolimatta jäsenvaltioilla on edelleen mahdollisuus kehittää omia arviointikehyksiään ja soveltaa omien olosuhteidensa ja arviointitarpeidensa kannalta olennaisimpia menestystekijöitä ja indikaattoreita tai mukauttaa niitä tarvittaessa edelleen. Jokaisesta menestystekijästä annetaan lyhyt kuvaus, siihen liittyvät indikaattorit ja ehdotetut tietolähteet. Liitteessä 1 olevissa indikaattoriselosteissa selitetään yksityiskohtaisesti jokainen indikaattori, mukaan lukien sen soveltamisala, käsitteiden määritelmä, mittausyksikkö, tietolähteet ja laskentamenetelmä/-kaava.

5.1. Sosiaalisen pääoman kasvu

Sosiaalisen pääoman esimerkkiarviointikehystä voidaan käyttää arvioitaessa, missä määrin LEADER-lähestymistavan täytäntöönpano lisää sosiaalista pääomaa verkostoitumisen, keskinäisen tuen ja luottamuksen parantamisen sekä yhteisten henkisten mallien ja käsitysten tukemisen suhteen.

Taulukko 4. Esimerkki sosiaalisen pääoman kasvun arviointikehyksestä

Sosiaalisen pääoman kasvu		
Keskeinen arvioitava seikka 1. Verkostot.		
Arviointikysymys: Missä määrin LEADER edistää asiaankuuluvien toimijoiden välistä laadukasta vuorovaikutusta ja verkostoitumista?		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
FOS.S:1.01: Paikallisen toimintaryhmän verkoston koko ja monimuotoisuus sekä vuorovaikutuksen laatu paranevat tai pysyvät korkealla tasolla. <i>Paikalliset toimintaryhmät ovat paikallisten toimijoiden/yhteisön jäsenten verkostoja, jotka muodostavat LEADERin ytimen. Laaja ja monipuolinen verkosto, joka kattaa kaikki asiaankuuluvat paikalliset toimijat ja joka tekee tiivistä yhteistyötä, antaa toimijoille mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia, kehittää valmiuksiaan ja edistää paikallista kehitystä, joka vastaa alueen tarpeita.</i>	LAV.O.01: Paikallisen toimintaryhmän jäsenten määrä organisaation tyypin mukaan: a) julkishallinto b) yksityiset paikalliset taloudelliset intressit c) paikalliset sosiaaliset intressit d) muut.	<i>Seurantaa ja arviointia koskevat tiedot (DME). Muuttujat L600–L604 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).</i>
	LAV.R.01: Paikallisen toimintaryhmän verkoston monimuotoisuusindeksi (toimintaryhmän rakenteellisen sosiaalisen pääoman vastineena).	<i>Paikallisen toimintaryhmän hallinnolliset tiedot.</i> <i>Seurantaa ja arviointia koskevat tiedot (DME). Muuttujat L600–L604 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).</i>
	LAV.I.01: Paikallisen toimintaryhmän jäsenet, jotka katsovat, että toimintaryhmän jäsenten välille on kehittynyt laadukas yhteistyökulttuuri.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
FOS.S:1.02: Paikallisen toimintaryhmän alueella (mutta itse toimintaryhmän ulkopuolella) sosiaalinen vuorovaikutus on parantunut tai pysynyt korkealla tasolla LEADERin ansiosta. <i>Osallistumalla LEADER-hankkeisiin edunsaajat ovat yhteydessä muihin paikallisiin toimijoihin ja integroituvat paikallisyhteisön rakenteeseen ja paikallisen kehityksen dynamiikkaan.</i>	LAV.O.02: Erityyppisten toimijoiden (määritellyt tyypit) yhdessä toteuttamien toimien (hankkeiden) määrä (tai suhdeluku).	<i>DME-muuttujat L700 ja L706 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).</i> <i>Haastattelut, kyselyt, joissa määritetään tyypit.</i>
	LAV.O.03: Yhteisiin operaatioihin (hankkeisiin) osallistuvien määrä.	<i>Hankeraportit, toimintaryhmätason seurantatietokanta, kyselyt.</i>
	LAV.R.02: Näyttö LEADER-hankkeiden (toimien) osallistujista, joiden valmiudet järjestäytyä omatoimisesti sosiaalisiin ryhmiin ja integroitua yhteisö-rakenteeseen kehittyvät.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>

<p>Tämä puolestaan parantaa paikallisyhteisön jäsenten sosiaalista vuorovaikutusta paikallisen toimintaryhmän alueella.</p>	<p>LAV.I.02: LEADER-hankkeiden osallistujien käsitys paikallisten toimintaryhmien sosiaalisen vuorovaikutuksen parantamisesta.</p>	<p>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</p>
<p>FOS.S:1.03: Paikalliset toimintaryhmät ovat kehittäneet tai ylläpitäneet verkostoitumista paikallisten toimintaryhmien alueen ulkopuolisten kumppanien kanssa.</p> <p>Paikalliset toimintaryhmät eivät toimi silloissa. Ne ovat aktiivisia verkostoja, jotka ovat vuorovaikutuksessa muiden verkostojen kanssa paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla ja voivat hyötyä kokemusten vaihdosta.</p>	<p>LAV.O.04: Paikallisen toimintaryhmän toteuttamien alueiden välisten yhteistyötoimien (hankkeiden) lukumäärä.</p>	<p>Seuranta- ja arviointitiedot. Muuttuja L708 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).</p>
	<p>LAV.O.05: Paikallisten toimintaryhmien toteuttamien kansainvälisten yhteistyötoimien (hankkeiden) määrä.</p>	<p>Seuranta- ja arviointitiedot. Muuttuja L709 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).</p>
	<p>LAV.R.03: Näyttö paikallisen toimintaryhmän jäsenten vuorovaikutuksen laadusta muiden (ulkoisten) toimijoiden kanssa.</p>	<p>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</p>
<p>Keskeinen arvioitava seikka: 2. Keskinäinen tuki ja luottamus.</p> <p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER on edistänyt keskinäistä tukea ja luottamusta paikallisessa toimintaryhmässä ja paikallisyhteisössä?</p>		
<p>Menestystekijät (FOS)</p>	<p>Indikaattorit</p>	<p>Tietolähteet</p>
<p>FOS.S:2.01: Paikallisen toimintaryhmän ja paikallisyhteisön keskinäisen tuen ja luottamuksen taso on noussut tai pysynyt korkealla tasolla.</p> <p>Paikallisen toimintaryhmän jäsenten luottamus kuvaa "normaalaa" sosiaalista pääomaa ja tukee taloudellisten suhteiden rakentamista ja taloudellisen suorituskyvyn parantamista. Se auttaa nopeuttamaan menettelyjä. Se vähentää ristiriitatilanteita tai niihin</p>	<p>LAV.O.06: Näyttö luottamuksesta paikalliseen toimintaryhmään.</p>	<p>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</p>
	<p>LAV.R.04: Paikallisyhteisön luottamus paikalliseen toimintaryhmään.</p>	<p>Kyselytutkimukset, fokusryhmät, tapaustutkimukset.</p>
	<p>LAV.I.03: Muutos paikallisyhteisön luottamuksessa paikallista toimintaryhmää kohtaan (LEADERin tuoma lisäarvo luottamuksen kannalta).</p>	<p>Kyselytutkimukset, fokusryhmät, tapaustutkimukset.</p>

<p><i>käytettyä aikaa. Yleisesti ottaen se mahdollistaa paikallisen toimintaryhmän toiminnan koordinoimisen ja toteuttamisen sujuvammin, vaikuttavammin ja tehokkaammin (alhaisemmat transaktiokustannukset).</i></p>		
<p>Keskeinen arvioitava seikka: 3. Yhteiset henkiset mallit, arvot ja käsitykset. <u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER edistää yhteisiä henkisiä malleja, arvoja ja käsityksiä?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
<p>FOS.S:3.01: LEADER edistää paikallisen toimintaryhmän aluetta, alueellisia identiteettejä, yhteisiä tavoitteita, arvoja ja/tai käsityksiä koskevaa yhteistä visiota paikallisen toimintaryhmän sisällä ja toimintaryhmän alueella.</p> <p><i>Tällaiset sosiaalisen pääoman osatekijät ovat aineettomia, ja niitä voidaan mitata analysoimalla havaintoja. Yhteiset henkiset mallit ja käsitykset merkitsevät yhteisiä ajatusprosesseja asioiden toimivuudesta ja helpottavat yhteistyötä ja osallisuutta paikallisessa kehittämisessä.</i></p>	<p>LAV.O.07: Näyttö yhteisestä yhteiskunnallisesta tietoisuudesta paikallisen toimintaryhmän alueella.</p> <p>LAV.R.05: Näyttö yhteisistä arvoista yhteistyössä ja/tai yhteisissä toimissa (hankkeet) ottaen huomioon 1) valmiudet pitää kiinni sopimuksista, 2) rehellisyyden sosiaalisissa ja taloudellisissa suhteissa, 3) oikeusvaltioperiaatteen kunnioittaminen ja sen mukaan toimiminen, 4) kyky välttää opportunistista käyttäytymistä tai vapaamatkustamista.</p> <p>LAV.I.04: Näkemys siitä, että paikallisten toimintaryhmien toimet ovat vaikuttaneet paikallisen identiteetin ja toimintaryhmien alueen, ihmisten, resurssien ja tuotteiden imagon parantamiseen.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p> <p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät, haastattelut.</i></p> <p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p>

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

5.2. Hallinnon parantaminen

Hallinnon esimerkkiarviointikehystä voidaan käyttää arvioitaessa, missä määrin LEADER-lähestymistavan täytäntöönpano parantaa paikallista ja monitasoista hallintoa ja lisää prosessien ja päätöksenteon avoimuutta.

Taulukko 5. Esimerkki sosiaalisen pääoman kasvun arviointikehyksestä

Hallinnon parantaminen		
<p>Keskeinen arvioitava seikka: 1. Paikallishallinto</p> <p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER-ohjelman täytäntöönpano on johtanut paikallisten toimintaryhmien koordinoimisiin ja edistämisiin prosesseihin ja mekanismeihin, joilla varmistetaan osallistava, avoin ja tasa-arvoinen päätöksenteko ja vahva yhteisön osallistuminen strategian kehittämiseen ja täytäntöönpanoon?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
<p>FOS.G:1.01: Tasa-arvo päätöksenteossa: Paikallisen toimintaryhmän valmiudet tuoda organisaatioita ja ihmisiä osallistavasti yhteen päätöksentekoa varten paranevat tai pysyvät korkealla tasolla.</p> <p><i>Tällä menestystekijällä pyritään ottamaan huomioon myönteiset koordinointiprosessit eli pyrkimykset maksimoida yleisen tavoitteen saavuttaminen tutkimalla ja hyödyntämällä yhteisiä strategisia mahdollisuuksia eri organisaatioissa ja paikkakunnilla.</i></p>	<p>LAV.O.08: Paikallisen toimintaryhmän jäsenten määrä päätöksentekoelimestä heidän edustamansa organisaation tyypin sekä sukupuolen ja iän mukaan: a) julkishallinto b) yksityiset paikalliset taloudelliset intressit c) paikalliset sosiaaliset edut; d) muut (edellisiin luokkiin kuulumattomat).</p>	<p><i>Seuranta- ja arviointitiedot. Muuttajat L610–L620 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).</i></p>
	<p>LAV.R.06: Näyttö paikallisen toimintaryhmän prosesseista, jotka edistävät osallisuutta paikallishallinnossa.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p>
	<p>LAV.I.05: Paikallisyhteisön jäsenten käsitys siitä, että paikalliset toimintaryhmät kokoavat organisaatioita ja ihmisiä osallistavasti päätöksentekoon.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p>
<p>FOS.G:1.02: Paikallisen toimintaryhmän ja sen henkilöstön (paikallisten kehittämisstrategioiden kattamilla aloilla) hallinnolliset ja</p>	<p>LAV.O.09: Niiden koulutus-/valmiuksien kehittämistoimien määrä, jotka ovat auttaneet parantamaan paikallisten toimintaryhmien hallinnollisia ja teknisiä taitoja järjestäjätyyppittäin (paikalliset toimintaryhmät, hallintoviranomainen/maksajavirast</p>	<p><i>Toimintaryhmätason seurantatietokanta, haastattelut.</i></p>

tekniset taidot paranevat tai pysyvät korkealla tasolla. <i>Koulutus ja valmiuksien kehittäminen sekä osallistuminen paikallisiin toimintaryhmiin liittyviin toimiin auttavat kehittämään LEADERin kannalta merkityksellisiä taitoja.</i>	o, kansallinen YMP-verkosto, muut elimet).	
	LAV.R.07: Näyttö paremmista hallinnollisista taidoista.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
FOS.G:1.03: Paikallinen toimintaryhmä on parantanut todellisten ja mahdollisten edunsaajien toiminnan edistämistä ja tukemista. <i>Toiminnan edistäminen on LEADERin täytäntöönpanon ytimessä. Se luo perustan paikallishallinnon parantamiselle motivoimalla paikallisyhteisön jäseniä osallistumaan paikallisen toimintaryhmän muodostamiseen tai toiminnan jatkamiseen ja sitouttamalla heidät vahvasti paikallisen kehittämisstrategian ja sen tehokkaan täytäntöönpanon yhteiskehittämiseen.</i>	LAV.R.08: Näyttö paikallisten toimintaryhmien teknisten taitojen parantamisesta paikallisessa kehitysstrategiassa ja sen kattamilla aloilla.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
	LAV.O.10: Toiminnan edistämistoimien määrä kohdesidosryhmän, järjestäjän ja toiminnan tyyppin mukaan.	<i>Toimintaryhmien vuosikertomukset, toimintaryhmien seurantatietokanta, toimintaryhmien edustajien haastattelut.</i>
FOS.G:1.04: Viestintä paikallisen toimintaryhmän sisällä sekä mahdollisten	LAV.R.09: Näyttö (tukityypeittäin) hakijoille ja edunsaajille ja erityisesti niille, jotka eivät ole hakeneet tai saaneet tukea aiemmin, mukaan lukien vaikeasti tavoitettavat ryhmät.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
	LAV.I.06: Uusien hakijoiden määrä toiminnan edistämisen ja tukitoimien seurauksena.	<i>Toimintaryhmätason seurantatietokanta.</i>
FOS.G:1.04: Viestintä paikallisen toimintaryhmän sisällä sekä mahdollisten	LAV.O.11: Niiden paikallisten toimintaryhmien lukumäärä, joiden toimintaa koskevat asiakirjat ovat saatavilla verkkosivustolla: 1) paikallisen toimintaryhmän	<i>Paikallisten toimintaryhmien verkkosivut.</i>

hakijoiden ja paikallisyhteisön kanssa on paranemassa. <i>Viestintätoimet edistävät paikallishallinnon parantamista lisäämällä paikallisten toimintaryhmien toiminnan ja päätösten avoimuutta. Ne auttavat myös tuomaan EU:ta lähemmäs kansalaisia mainostamalla LEADER-toimintatavan ja paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpanon saavutuksia.</i>	perussääntö; 2) hallituksen kokoonpano; 3) yhtiökokouksen pöytäkirjat; 4) tilinpäätös (osa vuosikertomuksia); 5) paikallinen kehittämisstrategia; 6) julkaistut hanke-ehdotuspyynnöt; 7) hankkeiden valintaa koskevat päätökset ja rahoitettujen hankkeiden kuvaukset; 8) paikallisen toimintaryhmän arviointi; 9) uutiskirjeet.	
	LAV.O.12: Näyttö paikallisten toimintaryhmien viestintätoimista ja niiden tavoittavuudesta, esim. a) toimintaryhmän verkkosivusto, b) läsnäolo sosiaalisen median kanavissa, c) läsnäolo muissa yleisissä kanavissa, d) kokoukset/tapahtumat, e) muu.	<i>Paikallisten toimintaryhmien verkkosivut, haastattelut, fokusryhmät, viestintätalastot.</i>
	LAV.R.10: Niiden paikallisyhteisön jäsenten prosenttiosuus, jotka ovat tietoisia a) paikallisesta toimintaryhmästä, b) sen toiminnasta, c) paikallisesta kehittämisstrategiasta.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
	LAV.I.07: Näyttö paikallisyhteisön jäsenistä, jotka ajattelevat a) että LEADER tuo EU:n lähemmäksi kansalaisia.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
	LAV.I.08: Paikallisyhteisön jäsenten näyttö siitä, että paikalliset toimintaryhmät ovat uskottava paikallisen kehittämisen instituutio/keskeinen toimija.	<i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i>
Keskeinen arvioitava seikka: 2. Monitasoinen hallinto LEADERissa		
<i>Arviointikysymys: Missä määrin LEADER-ohjelman täytäntöönpano on johtanut yhteistyöprosessien ja -mekanismien luomiseen hallintoviranomaisen/maksajaviranomaisen, alueviranomaisten, verkostojen ja paikallisten toimintaryhmien välillä EU:n tason normien pohjalta, jotta paikalliset toimintaryhmät voivat lisätä valmiuksiaan päätöksentekoon, hallintoon ja vastuuvollisuuden noudattamiseen?</i>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
FOS.G:2.01: Paikallisen	LAV.O.13: Hallintoviranomaisen/maksajavirast	<i>Hallintoviranomaisen/maksajavirast on ja paikallisen toimintaryhmän</i>

<p>toimintaryhmän ja muiden hallintotasojen välinen koordinointi ja viestintä paranee tai pysyy korkealla tasolla.</p>	<p>on ja paikallisten toimintaryhmien tai niiden edustajien välisen vuorovaikutuksen määrä ja tyyppi (esim. osallistuminen kokouksiin, seminaarit ja koordinoitiryhmän kokoukset).</p>	<p><i>rekisterit/seurantatiedot toimintaryhmätason seurantatietokannassa.</i></p> <p><i>Paikallisen toimintaryhmän, hallintoviranomaisen ja maksajaviraston henkilöstön haastattelut.</i></p>
<p><i>Paikallisten toimintaryhmien ja muiden hallintotasojen välinen koordinointi ja viestintä on olennaisen tärkeää tehokkaan monitasoisen hallinnon luomiseksi. Tämä vuorovaikutus vaikuttaa toimivallan jakautumiseen eri tasojen kesken.</i></p>	<p>LAV.R.11: Näyttö hallintoviranomaisen/maksajavirast on ja kansallisen YMP-verkoston sekä paikallisten toimintaryhmien tai niiden edustajien välisen vuorovaikutuksen laadun paranemisesta.</p>	<p><i>Paikallisen toimintaryhmän, hallintoviranomaisen, maksajaviraston ja kansallisen YMP-verkoston henkilöstön haastattelut tai kyselytutkimukset.</i></p>
	<p>LAV.I.09: Näyttö myönteisestä käsityksestä, jonka mukaan hallintoviranomaisen/maksajavirast on, kansallisen YMP-verkoston ja paikallisen toimintaryhmän jäsenet katsovat, että hallintoviranomaisen/maksajavirast on ja kansallisen YMP-verkoston ja paikallisten toimintaryhmien välisiä yhteyksiä ja koordinoitua/viestintää on vahvistettu.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p>

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024)

5.3. Paremmat tulokset ja vaikutukset

Parempia tuloksia ja vaikutuksia koskevaa esimerkkiarviointikehystä voidaan käyttää arvioitaessa, missä määrin LEADER-lähestymistavan täytäntöönpanon yhteydessä hyödynnetään olemassa olevia resursseja, edistetään innovatiivisempia ja kestävämpiä hankkeita, jotka on räätälöity paikallisiin tarpeisiin, ja parannetaan paikallisten toimijoiden välisiä yhteyksiä.

Taulukko 6. Esimerkki parempien tulosten ja vaikutusten arviointikehyksestä

Paremmat tulokset ja vaikutukset		
<p>Keskeinen arvioitava seikka: 1. Suurempi vipuvaikutus</p> <p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER luo vipuvaikutusta?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
<p>FOS.E:1.01: Paikallinen kehittämisstrategia vauhditti</p>	<p>LAV.O.14: Maaseuturahaston paikallisten kehittämisstrategioiden</p>	<p><i>Paikallisten toimintaryhmien</i></p>

<p>lisäinvestointeja tai -toimia paikallisen toimintaryhmän alueella sellaisten kehitysstrategian strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi, joita ei rahoiteta suoraan LEADERista.</p> <p><i>LEADER-toimintatavalla myönnettyllä maaseuturahaston tuella otettiin käyttöön lisäresursseja ja käynnistettiin lisäinvestointeja maaseutualueilla.</i></p>	toteuttamiseen myöntämän rahoituksen suhde muuhun (kuin maaseuturahaston) rahoitukseen ja sen osuus a) yksityisistä lähteistä, b) julkisista lähteistä.	seurantatietokanta, toimintaryhmien vuosikertomukset sekä seurantaa ja arviointia koskevat tiedot. Muuttuja L922 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).
	LAV.O.15: Näyttö (lukumäärä ja menot) hankkeista, joihin paikallinen toimintaryhmä hakee tukea maaseuturahaston ulkopuolelta (esim. muut EU:n rahastot tai kansalliset rahastot).	Toimintaryhmätason seurantatietokanta, haastattelut.
	LAV.R.12: Näyttö toimista (hankkeista), joihin sisältyy vapaaehtoistyötä.	Toimintaryhmätason seurantatietokanta, kyselyt.
<p>FOS.E:1.02: LEADER-toimet mahdollistivat uusien hankkeiden toteuttajien tunnistamisen ja motivoimisen.</p> <p><i>Tavoitteena on koota paikallisten toimintaryhmien ponnistelut uusien hanketoimijoiden (eli maaseuturahastosta tukea ensi kertaa hakevien) tunnistamiseksi ja kannustamiseksi toteuttamaan toimia, joita ei toteutettaisi ilman LEADERia, mittaamalla niiden määrää ja paikallisyhteisön jäsenten myönteistä käsitystä paikallisen toimintaryhmän valmiuksista.</i></p>	LAV.O.16: Niiden paikallisen toimintaryhmän tukemien uusien hankkeiden toteuttajien määrä, joille LEADERista myönnetty rahoitustuki oli ratkaisevaa.	Toimintaryhmätason seurantatietokanta, haastattelut, kyselyt.
	LAV.R.13: Näyttö siitä, että paikallisen toimintaryhmän alueen paikallisyhteisön jäsenet suhtautuvat myönteisesti paikallisen toimintaryhmän kykyyn tunnistaa ja voimaannuttaa uusia hanketoimijoita.	Kyselytutkimukset, fokusryhmät.
<p>Keskeinen arvioitava seikka: 2. Paikallisen toimintaryhmän alueen tarpeisiin räätälöidyt hankkeet</p> <p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER-strategia ja paikallisen toimintaryhmän toimet vastaavat erityisiä paikallisia tarpeita ja alueellisia tavoitteita?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet

FOS.E:2.01: LEADER vastaa paikallisiin erityistarpeisiin ja alueellisiin tavoitteisiin mahdollistamalla erityyppisten toimijoiden hankkeita, joissa hyödynnetään erityisiä alueellisia voimavaroja ja identiteettejä <i>Oikean alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan ansiosta paikalliset toimintaryhmät voivat vastata paremmin paikallisiin tarpeisiin verrattuna muihin keskitetyksi hallinnoituihin toimiin.</i>	LAV.O.17: Erityyppisten toteuttajien toteuttamien toimien (hankkeiden) määrä ja osuus.	Seuranta- ja arviointitiedot. Muuttajat L700–709 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).
	LAV.O.18: Niiden toimien (hankkeiden) määrä, jotka edistävät kutakin paikallisessa kehittämissstrategiassa yksilöityä tarvetyyppeä, mukaan lukien maaseutualueiden vihreä, digitaalinen tai sosiaalinen siirtymä.	Seuranta- ja arviointitiedot. Muuttajat L800–810 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII). LAG-tason seurantatietokanta.
	LAV.R.14: Niiden toimien (hankkeiden) prosenttiosuus, joilla hyödynnetään ainutlaatuisia alueellisia voimavaroja (esim. sosiaalisia, kulttuurisia, kulinaarisia voimavaroja, maisemia, luonnonvaroja, ympäristöä).	Kyselytutkimukset, fokusryhmät, toimintaryhmätason seurantatietokanta.
	LAV.I.10: Näyttö toimista (hankkeista), jotka tuottavat yhteisöhyötyjä ja vahvistavat yhteisöidentiteettiä.	Kyselytutkimukset, fokusryhmät.

Keskeinen arvioitava seikka: 3. Hankkeet, joissa on innovatiivisia elementtejä paikallisella tasolla

Arviointikysymys: Missä määrin LEADER-hankkeet ovat paikallisesti innovatiivisia?

Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
FOS.E:3.01: LEADER-ohjelma edistää innovaatioiden käyttöönottoa ja levittämistä paikallisissa oloissa. <i>Paikalliset toimintaryhmät ja paikalliset hankkeiden toteuttajat panevat täytäntöön tuotteen, prosessin, palvelun, organisatorisen, teknologisen, sosiaalisen, liiketoimintamallin ja muuntotyypin innovoinnin siten kuin paikalliset toimintaryhmät tai tarvittaessa kansalliset tai alueelliset viranomaiset sen paikallisessa oloissa määrittelevät.</i>	LAV.O.19: Niiden toimien (hankkeiden) lukumäärä, jotka ovat innovatiivisia paikallisissa oloissa.	Seuranta- ja arviointitiedot Muuttaja L710 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII).
	LAV.R.15: Innovatiivisten toimien (hankkeiden) menojen prosenttiosuus kokonaismenoista.	Toimintaryhmätason seurantatietokanta.
	LAV.R.16: Näyttö paikallisella tasolla tuotetuista innovaatioista a) digitaalisten, b) vihreiden, c) talouteen liittyvien ja d) yhteiskunnallisten haasteiden/siirtymän vuoksi.	Kyselytutkimukset, fokusryhmät.
	LAV.I.11: Niiden LEADER-sidosryhmien prosenttiosuus, jotka katsovat LEADERin edistävän paikallisten toimintaryhmien alueella	Kyselytutkimukset, fokusryhmät.

	innovatiivisten uusien ideoiden, tuotteiden tai prosessien luomista.	
<p>Keskeinen arvioitava seikka: 4. Kestävät hankkeet</p> <p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER-hankkeet tuottavat kestäviä tuloksia?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
<p>FOS.E:4.01: LEADER-hankkeet tuottavat kestäviä tuloksia.</p> <p><i>Kestävyys sen suhteen, tuottaako toimi pysyviä vaikutuksia rahoituksellisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta sekä investoinnin kestävyys kannalta tuen päättymisen jälkeen.</i></p>	<p>LAV.O.20: Niiden toimien (hankkeiden) määrä, joilla edistetään a) taloudellista, b) ympäristöön liittyvää ja c) sosiaalista kestävyyttä.</p>	<p><i>Toimintaryhmätason seurantatietokanta, YMP-strategiasuunnitelmien sähköinen tietojärjestelmä, toimintaryhmien vuosikertomukset.</i></p>
	<p>LAV.R.17: Näyttö toimista (hankkeista), joiden kestävyttä on parannettu paikallisen toimintaryhmän kuulemisen avulla.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p>
	<p>LAV.R.18: Näyttö toimista (hankkeista), jotka ovat kestäviä paikallisten olosuhteiden tuntemuksen vuoksi.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät, haastattelut.</i></p>
<p>5. Paikallisten toimijoiden välisiä yhteyksiä edistävät hankkeet</p> <p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin LEADER edistää toimijoiden välisiä yhteyksiä (esim. kumppanuuksia, verkostoja, yhteisesti toteutettuja hankkeita ja muuta yhteistyötä), joita ei olisi ollut olemassa ilman sitä?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
<p>FOS.E:5.01: Yhteistyöhankkeita perustetaan tai jatketaan.</p> <p><i>Tavoitteena on mitata synergiassa toimivien ja yhteistyötä tuottavien toimien (hankkeiden) määrää ja osuutta.</i></p>	<p>LAV.O.21: Synergiassa toimivien LEADER-toimien (hankkeiden) määrä (esim. eri näkökohtia kattavat hankkeet tai yksi useita aloja kattava hanke).</p>	<p><i>Toimintaryhmien seurantatietokanta, haastattelut, toimintaryhmien vuosikertomukset.</i></p>
	<p>LAV.R.19: Niiden LEADER-toimien (hankkeiden) osuus, jotka ovat tuottaneet yhteistyötä verkostojen, kumppanuuksien, yhteisesti toteutettujen hankkeiden ja muun yhteistyön/synergian muodossa.</p>	<p><i>Seuranta- ja arviointitiedot. Muuttujat L706, L708, L709 ja L700 (esim. % L706/L700, L708/L700, L709/L700 (asetuksen (EU) 2022/1475 liite VII), haastattelut.</i></p>

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

5.4. Rakennemuutokset

Rakennemuutosten esimerkkiarviointikehyksen avulla voidaan arvioida, missä määrin LEADER-lisäarvon kaikkien kolmen osatekijän yhdistelmä edistää paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutoksia (kuten on kuvattu myös kohdassa Kaavio 2. Polku paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutoksiin).

Taulukko 7. Esimerkki rakennemuutosten arviointikehyksestä

Rakenteelliset muutokset		
<p><u>Arviointikysymys:</u> Missä määrin paikallisten kehittämisstrategioiden täytäntöönpano LEADER-toimintatapaa soveltaen aiheuttaa rakennemuutoksia paikallisen toimintaryhmän alueella?</p>		
Menestystekijät (FOS)	Indikaattorit	Tietolähteet
<p>FOS.SC:1.01: Paikallisten kehittämisstrategioiden toteuttaminen LEADER-toimintatapaa soveltaen aiheuttaa rakennemuutoksia kehittämisstrategioiden kattamiin ulottuvuuksiin.</p> <p><i>Paikallisten kehittämisstrategioiden käyttöönotto LEADER-toimintatapaa soveltaen tuo lisäarvoa sosiaaliseen pääoman, hallinnon sekä parempien tulosten ja vaikutusten muodossa. Tämä puolestaan johtaa laajempiin vaikutuksiin paikallisen toimintaryhmän alueella eli rakennemuutoksiin sen talouden, yhteiskunnan ja instituutioiden toiminnassa niiden ulottuvuuksien osalta, joita paikallinen kehittämisstrategia koskee.</i></p>	<p>LAV.I.12: LEADER-toimijoiden arvio LEADERin mahdollisuuksista saada aikaan rakennemuutoksia niiden ulottuvuuksien osalta, joita paikallinen kehittämisstrategia koskee.</p>	<p><i>Kyselytutkimukset, fokusryhmät.</i></p>

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

6 Yleiskuva saatavilla olevista tiedoista/tietolähteistä

Tässä luvussa pyritään tiedottamaan nykyisistä tietolähteistä ja tarjoamaan näkemyksiä lisätietolähteistä ja niiden käytöstä.

Arviointi on aina vain yhtä hyvä kuin sen hyödyntämät tiedot, joita siinä käytetään arviointikehykseen sisältyvien indikaattoreiden tuottamiseen. Sen vuoksi tässä ehdotetaan, että hallintoviranomaiset/maksajavirastot ja paikalliset toimintaryhmät pyrkivät saamaan hyvän yleiskuvan tiedoista, joita ne tarvitsevat LEADER-lisäarvon arviointiin valitsemiaan indikaattoreita varten. Tämä olisi tehtävä ohjelmakauden alkuvaiheessa, mieluiten silloin, kun hallintoviranomaiset suunnittelevat YMP:n strategiasuunnitelmien arviointisuunnitelmia (2023–2027). Viimeksi mainitut sisältävät tietoja koskevan osion, joka voi tarjota hyviä ohjeita käytettävissä olevista tiedoista ja tiedoista, joita ei ole saatavilla ja jotka on kerättävä.

Ehdotetun arviointikehyksen tietolähteet kuuluvat kahteen pääluokkaan: 1) kaikkien jäsenvaltioiden keräämien yhteisten tietojen olemassa olevat tietolähteet, erityisesti asetuksen (EU) 2022/1475 liitteessä VII määriteltyjen seurantaa ja arviointia koskevien muuttujien/tietojen osalta ja 2) lisätietolähteet paikallisen toimintaryhmän ja hallintoviranomaisen/maksajaviraston tasolla sellaisten tietojen osalta, jotka eivät kuulu seurantaa ja arviointia koskevat tietoihin.

Nykyisillä tietolähteillä tarkoitetaan seurantajärjestelmiä, joilla kerätään tietoja paikallisten toimintaryhmien tilanteeseen liittyvistä muuttujista sekä paikallisten toimintaryhmien toimintaa koskevista muuttujista asetuksen (EU) 2022/1475 liitteen VII mukaisesti. Vaikka näiden muuttujien raportointivelvoitteet eivät ole jatkuvia¹⁶, tiedot ovat saatavilla milloin tahansa. Erityisesti paikallisten toimintaryhmien toimintaa koskevat muuttujat voidaan sisällyttää tukihakemukseen ja mitata alkaen ensimmäisen maksun suorittamisesta tietylle toimelle (hankkeelle). Paikallisten toimintaryhmien tilanteeseen liittyvät muuttujat ovat saatavilla paikallisen toimintaryhmän tasolla milloin tahansa osana niiden dokumentaatiota. Hallintoviranomainen voi pyytää paikallisia toimintaryhmiä toimittamaan tietoja paikallisten toimintaryhmien jäsenistä (muuttujat L600–L604) ja paikallisten toimintaryhmien päätöksentekooelimestä (muuttujat L610–L620) paitsi valintahetkellä myös paikallisten kehittämissstrategioiden täytäntöönpanon aikana yhteisesti sovitulla tiheydellä (esim. kerran vuodessa).

¹⁶ Paikallisten toimintaryhmien toimintaan liittyvät tiedot on raportoitava vuosina 2026 ja 2030, kun taas paikallisten toimintaryhmien tilanteeseen liittyvät tiedot raportoidaan vain kerran kyseisten toimintaryhmien valintaa seuraavana vuonna.

Lisätietolähteitä voivat olla:

- Toimintaryhmätason seurantatietokanta. Kyseessä on paikallisen toimintaryhmän tasolla ylläpidettävä tietokanta, johon tallennetaan toiminnan edistämistoimia ja toimia (hankkeita) koskevat operatiiviset tiedot. Siitä on sovittava paikallisten toimintaryhmien ja hallintoviranomaisen/maksajaviraston välillä ohjelmakauden alkuvaiheessa käytyjen keskustelujen jälkeen, jotta tiedot voidaan kerätä alusta alkaen. Liitteessä 2 on esimerkki paikallisen toimintaryhmän tason seurantatietokannasta.
- Toimintaryhmien vuosikertomukset. Nämä ovat tietoja, jotka voidaan poimia toimintaryhmätason tietokannasta täydennettynä muilla laadullisilla tiedoilla sekä toimintaryhmätason arviointien tuloksilla.
- Hallintoviranomaisen/maksajaviraston rekistereillä/seurantatiedoilla tarkoitetaan hallintoviranomaisen/maksajaviraston tasolla kerättyjä ja ylläpidettyjä tietoja, joilla dokumentoidaan LEADER-toimien hallinnointia ja valvontaa.
- Kyselytutkimuksissa, haastatteluissa, kohderyhmissä ja tapaustutkimuksissa viitataan LEADER-lisäarvon arvioinnin yhteydessä kerättyihin perustietoihin.
 - Kyselytutkimuksissa kerätään systemaattisesti tietoa keskeisten sidosryhmien, kuten paikallisten toimintaryhmien henkilöstön, toimintaryhmien päätöksentekuelimen ja toimintaryhmien jäsenten edustavan otoksen, näkemyksistä. Niiden avulla voidaan saada tietoa laadullisista tulos- ja vaikutusindikaattoreista. Esimerkkejä kyselyyn liittyvistä kysymyksistä on kaikissa liitteessä 1 olevissa indikaattoriselosteissa, joissa ehdotetaan tiedonkeruumenetelmäksi kyselytutkimuksia.
 - Fokusryhmä on laadullinen tutkimusmenetelmä, jossa pieni ryhmä (esim. 6–10 henkilöä) valittuja henkilöitä (ts. tiettyjen kriteerien perusteella) vastaa ennalta määriteltyihin kysymyksiin moderoidussa ympäristössä. Fokusryhmät ovat hyvä tapa tarkastella erilaisia näkemyksiä eri aiheista ja saada syvällistä laadullista tietoa tunnustelevien kysymysten kautta. Fokusryhmiä ei pidä sekoittaa työpajaan, jonka tavoitteena on päästä yhteisesti sovittavaan lopputulokseen.
 - Tapaustutkimuksilla voidaan syventää LEADER-lisäarvon osatekijöiden analyysiä. Niillä kerätään tietoja, jotka täydentävät paikallisten toimintaryhmien hallintoelinten toimittamia tietoja ja joiden avulla voidaan tuoda esille joitakin tärkeimpiä saavutuksia lisäarvon osalta.

- YMP:n strategiasuunnitelmien sähköisellä tietojärjestelmällä tarkoitetaan asetuksen (EU) 2021/2115 130 artiklan mukaista sähköistä järjestelmää.

Osa IV

Tulosten tulkinta

7 LEADER-lisäarvon arviointien tulosten tulkinta

Tässä luvussa pyritään antamaan näkemyksiä siitä, mitä on otettava huomioon tulkittaessa indikaattoreiden tuottamaa näyttöä ja siihen liittyviä menestystekijöitä, ja vastaamaan siten arviointikysymyksiin.

Menestystekijöihin liittyvien indikaattoreiden avulla kerätty tieto auttaa vastaamaan arviointikysymyksiin LEADER-lisäarvon eri osatekijöiden arvioinnista. Menestystekijät kertovat odotetusta muutoksesta ja muutoksen suunnasta (enemmän, vähemmän, yhtä paljon). Indikaattoreiden arvot antavat näyttöä sen arvioimiseksi, onko odotettu muutos sosiaalisen pääoman, hallinnon sekä parempien tulosten ja vaikutusten eri osatekijöiden osalta saavutettu. Seuraavissa taulukoissa esitetään, mitä on otettava huomioon tulkittaessa indikaattoreiden tuottamaa näyttöä ja siihen liittyviä menestystekijöitä, jotta arviointikysymyksiin voidaan vastata.

7.1. Sosiaalisen pääoman kasvu

Taulukko 8. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa verkostoihin?

Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa verkostoihin?	
<p>Verkostot:</p> <p>Missä määrin LEADER edistää asiaankuuluvien toimijoiden välistä laadukasta vuorovaikutusta ja verkostoitumista?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan kolmella menestystekijällä, jotka liittyvät verkostoitumiseen ja vuorovaikutukseen a) paikallisen toimintaryhmän jäsenten kesken, b) paikallisen toimintaryhmän alueen paikallisten toimijoiden kesken ja c) paikallisen toimintaryhmän alueen ulkopuolisten toimijoiden/sidosryhmien kanssa.</p> <p>Paikallistason viralliset ja epäviralliset verkostot, joihin osallistuu julkisen ja yksityisen sektorin edustajia, ovat LEADER-kumppanuusperiaatteen ytimessä. Paikallisen toimintaryhmän jäsenten kirjo ja heterogeisuus näissä verkostoissa lisää paikallisen toimintaryhmän eri paikallisten toimijaryhmien edustavuutta. Mitä korkeampi verkoston monimuotoisuusindeksi (LAV.R.01) siis on, sitä parempi on verkoston laatu paikallisen toimintaryhmän jäsenten keskuudessa. Lisäksi, jos niiden välillä on kehittynyt laadukasta yhteistyökulttuuria harkitsevia paikallisen toimintaryhmän jäseniä (LAV.I.01), voi tämä tarkoittaa, että paikallisen toimintaryhmän verkostolla on potentiaalia säilyä jatkossa. Näiden indikaattoreiden korkeat arvot (LAV.R.01 ja LAV.I.01) osoittavat, että verkostoituminen ja yhteistyö on rakenteellisesti sisällytetty paikallisten sidosryhmien sosiaaliseen vuorovaikutukseen, mikä tarkoittaa, että paikallisella toimintaryhmällä on enemmän ja kestävämpää sosiaalista pääomaa. Ainoastaan LAV.R.01:n korkeat arvot voivat merkitä rakenteellisen sosiaalisen pääoman kertymisen käynnistymistä paikallisessa toimintaryhmässä, mutta pääoman pysyvyys ei ole vielä selvillä.</p>

	<p>Paikallisen toimintaryhmän sidosryhmien verkostoitumisen suhteen osallistuminen LEADER-hankkeisiin tuo ihmisiä yhteen. Tämä kuvataan yhteisesti toteutettujen toimien (hankkeiden) määrällä (LAV.O.02) ja osallistujien määrällä (LAV.O.03). Tämä voi lisätä osallistumista yhteisön elämään ja paikallisiin ryhmittymiin, joihin on kerätty näyttöä LEADER-hankkeiden osallistujista, jotka parantavat heidän valmiuksiaan järjestäytyä sosiaalisiin ryhmiin ja integroitua yhteisön rakenteeseen (LAV.R.02). Ihmisten osallistuminen paikallisiin ryhmittymiin puolestaan parantaa sosiaalista vuorovaikutusta (LAV.I.02).</p> <p>Verkostoitumisessa paikallisen toimintaryhmän alueen ulkopuolisten toimijoiden kanssa toimintaryhmän jäsenten osallistuminen muihin verkostoihin sekä syntynyt vuorovaikutus ja uudet yhteistyömuodot voivat lisätä toimintaryhmän ulkoisten verkostojen määrää ja laatua. Osallistuminen alueidenvälisiin (LAV.O.04) ja kansainvälisiin (LAV.O.05) hankkeisiin edistää paikallisen toimintaryhmän kykyä pitää kiinni ulkoisesta inspiraatiosta ja markkinoista. Lisäksi alueidenvälinen/kansainvälinen vaihto edistää ideoiden vaihtoa ja edistää taitoja kehittää uusia ideoita. Näin ollen osallistuminen alueiden välisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin ja paikallisten toimintaryhmien tiheä vuorovaikutus muiden kanssa voi johtaa vahvempiin verkostoihin, strategisempiin suhteisiin ja yleisesti ottaen parempaan yhteistyön laatuun paikallisen toimintaryhmän ja muiden (ulkoisten) toimijoiden välisen vuorovaikutuksen laatuun liittyvän näytön perusteella (LAV.R.03). Mitä enemmän paikalliset toimintaryhmät osallistuvat muihin verkostoihin, hankkeisiin (toimiin) ja kansainväliseen vaihtoon, sitä todennäköisemmin ne voivat hyötyä kokemusten vaihdosta.</p>
<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa keskinäiseen tukeen ja luottamukseen?</p>	
<p>Keskinäinen tuki ja luottamus:</p> <p>Missä määrin LEADER on edistänyt keskinäistä tukea ja luottamusta paikallisessa toimintaryhmässä ja paikallisyhteisössä?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan menestystekijällä, joka liittyy paikallisen toimintaryhmän ja paikallisyhteisön keskinäisen tuen ja luottamuksen tasoon toimintaryhmän alueella.</p> <p>Luottamuksen rakentamisen perustana ovat LEADERin alhaalta ylöspäin suuntautuva ja aluekohtainen lähestymistapa. Paikallisyhteisön jäsenet ovat vuorovaikutuksessa paikallisen kehittämisstrategian valmistelussa ja kehittävät luottamusta paikalliseen toimintaryhmään ja valmiuksia tehdä yhteistyötä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi prosessin aikana.</p> <p>Luottamus paikallisessa toimintaryhmässä (LAV.O.06) eli toimintaryhmän henkilöstössä, toimintaryhmän päätöksentekoaikana ja toimintaryhmän jäsenissä, vähentää riitoja ja nopeuttaa mahdollisten riitojen ratkaisemista. Lisäksi avoin vuoropuhelu, päätöksentekoprosessin läpinäkyvyys, uusien visioiden hyväksyminen</p>

	<p>ja paikallisen toimintaryhmän toiminnan jatkuva seuranta mahdollistavat sosiaalisen luottamuksen syntyminen toimintaryhmän jäsenten välille.</p> <p>Paikallisyhteisön korkea luottamus paikalliseen toimintaryhmään (LAV.R.04) osoittaa, että toimintaryhmän toimien täytäntöönpanossa on parempaa vuoropuhelua, avoimuutta ja koordinoitua. Korkea luottamus tukee myös taloudellisten suhteiden rakentamista ja tasoittaa tietä taloudellisen suorituskyvyn parantamiselle.</p> <p>Paikallisyhteisön luottamuksen muutokset paikallista toimintaryhmää kohtaan (LAV.I.03) voivat olla myönteisiä tai kielteisiä. Jos ne ovat myönteisiä, ne osoittavat, että paikalliset toimintaryhmät ja niiden toiminta tuovat lisäarvoa luottamuksen kannalta. Jos taas ne ovat kielteisiä, ne osoittavat, että kehitystyötä tarvitaan, jotta paikalliset toimintaryhmät voivat toimia luotettavana sidosryhmänä paikallisessa kehittämisprosessissa.</p>
<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa yhteisiin henkisiin malleihin ja käsityksiin?</p>	
<p>Yhteiset henkiset mallit ja käsitykset:</p> <p>Missä määrin LEADER edistää yhteisiä henkisiä malleja, arvoja ja käsityksiä?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan menestystekijällä, joka liittyy paikallisen toimintaryhmän kykyyn edistää yhteistä näkemystä toimintaryhmän alueesta, alueellisista identiteeteistä, yhteisistä tavoitteista, arvoista ja/tai käsityksistä paikallisen toimintaryhmän sisällä ja toimintaryhmän alueella.</p> <p>Paikallisyhteisön jäsenten osallistuminen verkostoihin ja yhteistyöhankkeisiin rakentaa heidän yhteistä ymmärrystään sosiaalisista ongelmista, lisää heidän solidaarisuuttaan ja taipumustaan ottaa heikommassa asemassa olevat ryhmät, naiset ja nuoret mukaan yhteistyöhankkeisiin. Tämä lisää yhteistä yhteiskunnallista tietoisuutta (LAV.O.07).</p> <p>Lisäksi mitä enemmän on näyttöä yhteisistä arvoista yhteistyössä ja yhteisissä hankkeissa (LAV.R.05), sitä paremmat mahdollisuudet ovat myös parantaa paikallista tunnistamista ja edistää yhteistä näkemystä alueesta, sen ihmisistä ja resursseista. Jos LEADER-hankkeisiin osallistuvien määrä ja paikallisyhteisön jäsenet, jotka katsovat paikallisen toimintaryhmän toimien vaikuttaneen paikallisen identiteetin parantamiseen ja paikallisen toimintaryhmän alueen imagoon (LAV.I.04), toimintaryhmän voidaan katsoa osaltaan edistäneen yhteisiä henkisiä malleja ja käsityksiä ja siten sosiaalisen pääoman rakentamista alueelle.</p>

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024)

7.2. Hallinnon parantaminen

Taulukko 9. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa paikallishallintoon?

Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa paikallishallintoon?	
<p>Paikallishallinto:</p> <p>Missä määrin LEADER-ohjelman täytäntöönpano on johtanut paikallisten toimintaryhmien koordinoimisiin ja edistämisiin prosesseihin ja mekanismeihin, joilla varmistetaan osallistava, avoin ja tasa-arvoinen päätöksenteko ja vahva yhteisön osallistuminen strategian kehittämiseen ja täytäntöönpanoon?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan neljällä menestystekijällä, jotka liittyvät a) tasa-arvoon päätöksenteossa, b) paikallisen toimintaryhmän jäsenten, päätöksentekoelimen ja henkilöstön hallinnollisten ja teknisten taitojen kehittämiseen, c) toiminnan edistämiseen ja d) viestintään paikallisen toimintaryhmän sisällä ja paikallisyhteisön kanssa.</p> <p>LEADERin aluekohtainen lähestymistapa ja kumppanuusperiaate tarkoittavat, että paikallisyhteisön jäsenet osallistuvat paikalliseen kehittämisprosessiin paikallisen toimintaryhmän kautta. Tätä voi kuvata paikallisen toimintaryhmän päätöksentekoelimen kokoonpanon moninaisuus (LAV.O.08). Paikallisen toimintaryhmän avoimuus ja osallistavuus luovat mahdollisuuksia uusien yhteisön jäsenten ja toimijoiden osallistumiselle sekä jo valituille/nimitetyille päätöksentekoelimen jäsenille saada palautetta alueen paikallisyhteisön jäseniltä.</p> <p>Lisääntynyt näyttö paikallisen toimintaryhmän prosesseista, jotka helpottavat paikallisyhteisön osallistumista (LAV.R.06), heijastaa paikallisen toimintaryhmän ponnisteluja kohti avoimempaa ja osallistavampaa hallintorakennetta. Eriytyypinen näyttö voi johtaa erilaisiin johtopäätöksiin seuraavasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kirjallinen säädös, joka sisältää liikkuvuuteen liittyviä näkökohtia päätöksenteossa (esim. kiertävä jäsenyys päätöksentekoelimessä) on edellytys yhteisön uusien jäsenten/toimijoiden ryhmien osallistumiselle. • Yleiskokouksen kokoukset lisäävät mahdollisuuksia uusien yhteisön jäsenten ja toimijoiden osallistumiselle sekä jo valituille/nimitetyille päätöksentekoelimen jäsenille saada palautetta alueen paikallisyhteisön jäseniltä. • Eri ryhmien laajempi osallistuminen vahvistaa todennäköisemmin legitimizeettiä ja edistää konfliktien ratkaisemista eri näkemysten varhaisella integroinnilla.

	<ul style="list-style-type: none"> • Paikallisten toimintaryhmien henkilöstön apu päätöksentekoaikana uusien jäsenten mukaan ottamisessa voi johtaa siihen, että henkilöt, jäsenryhmät ja jäsenjärjestöt kiinnittyvät paikalliseen toimintaryhmään. <p>Paikallisen toimintaryhmän päätöksentekoaikana osallistava kokoonpano, jossa on vankat prosessit osallistavuuden edistämiseksi, lisää paikallisen toimintaryhmän uskottavuutta, mikä voi näkyä paikallisyhteisön myönteisempänä käsityksenä paikallisesta toimintaryhmästä (LAV.I.05).</p> <p>Paikallishallinnon rakenteiden tehokas hallinnointi edellyttää paikallisen toimintaryhmän jäseniltä, päätöksentekoaikana ja henkilöstöltä erityistä hallinnollista ja teknistä osaamista. Osallistuminen valmiuksien kehittämis- tai koulutustapahtumiin sekä osallistuminen paikallisen toimintaryhmän eri toimintoihin, kuten paikallisten kehittämisstrategioiden kehittämiseen, hallinnointiin ja toiminnan edistämiseen (LAV.O.09), johtaa uusiin taitoihin LEADER-toiminnan alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan mukaisesti. Paikallisen toimintaryhmän henkilöstön, päätöksentekoaikana ja ryhmän jäsenten paremmat hallinnolliset (LAV.R.07) ja tekniset (LAV.R.08) taidot osoittavat, että paikallisen toimintaryhmän ja sen jäsenten valmiudet tarjota laadukasta tukea paikallisille kehittämisprosesseille ovat paremmat.</p> <p>Parempien taitojen ansiosta paikalliset toimintaryhmät voivat toteuttaa toiminnan edistämistoimia (LAV.O.10), jotka kattavat kaikki paikalliset sidosryhmät. Toiminnan edistämistoimia koskeva suurempi näyttö sekä hakijoille ja edunsaajille annettava tuki (LAV.R.09) osoittavat, että ne kannustavat paikallisyhteisön jäseniä osallistumaan paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpanoon. Mitä tehokkaammin paikalliset toimintaryhmät pyrkivät edistämään toimintaa ja motivoimaan paikallisia sidosryhmiä, sitä enemmän uusia hakijoita osallistuu paikallisen kehittämisstrategian laatimiseen (LAV.I.06).</p> <p>Tehokas viestintä toimii synergiassa toiminnan edistämistoimien kanssa sen varmistamiseksi, että useampi paikallisyhteisön jäsen motivoituu osallistumaan hankkeeseen paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpanoon. Lisäksi viestintätoimet yhdessä toiminnan edistämistoimien kanssa tarjoavat paikallisyhteisölle mahdollisuuksia tulla kuulluksi ja osaksi paikallishallintoa. Lisääntynyt näyttö paikallisen</p>
--	---

	<p>toimintaryhmän viestintätoimista (LAV.O.12) ja paikallisten toimintaryhmien ja niiden toimintaa koskevien asiakirjojen määrä, jotka ovat saatavilla verkkosivustolla (LAV.O.11) YMP:n strategiasuunnitelman tasolla, kasvattavat LEADER-lähestymistavasta, paikallisten toimintaryhmien roolista ja paikallisesta kehittämisstrategiasta (LAV.R.10) tietoisten paikallisyhteisön jäsenten osuutta.</p> <p>Mitä enemmän LEADERia ja sen täytäntöönpanoa tunnetaan ja mitä enemmän paikallisyhteisön jäsenet/toimijat toteuttavat hankkeita ja/tai voivat muokata paikallishallintomenettelyjä, sitä näkyvämpi on EU:n rooli paikallisyhteisöjen voimaannuttamisessa (LAV.I.07). Lopulta paikallisen toimintaryhmän tehokas toiminta ja paikallisen kehittämisstrategian täytäntöönpanolla saavutetut tulokset voivat näkyä lisääntyneenä näyttönä siitä, että paikallinen yhteisö pitää paikallista toimintaryhmää uskottavana instituutiona ja paikallisen kehittämisen katalysaattorina (LAV.I.08).</p>
<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa monitasoiseen hallintoon?</p>	
<p>Monitasoinen hallinto:</p> <p>Missä määrin LEADERin täytäntöönpano on johtanut yhteistyöprosessien ja -mekanismien luomiseen hallintoviranomaisen/maksajaviraston, alueviranomaisten, verkostojen ja paikallisten toimintaryhmien välillä EU:n tason normien pohjalta, jotta paikalliset toimintaryhmät voivat lisätä valmiuksiaan päätöksentekoon, hallintoon ja vastuuvollisuuden noudattamiseen?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan paikallisen toimintaryhmän ja muiden hallintotasojen väliseen koordinointiin ja viestintään liittyvän menestystekijän avulla.</p> <p>LEADERin verkostoitumisperiaate edellyttää, että paikalliset toimintaryhmät osallistuvat vertikaalisiin päätöksentekoprosesseihin (monitasoiseen hallintoon). Tätä osallistumista voidaan kuvata hallintoviranomaisen/maksajaviraston ja paikallisten toimintaryhmien välisen vuorovaikutuksen määrällä ja tyypillä (LAV.O.13). Osallistuminen monitasoiseen hallintoon lisää paikallisten toimintaryhmien vaikutusmahdollisuuksia ja parantaa niiden päätöksentekovalmiuksia. Näyttöä saadaan hallintoviranomaisen/maksajaviraston ja kansallisen YMP-verkoston sekä paikallisten toimintaryhmien tai niiden edustajien välisen vuorovaikutuksen määrästä ja laadusta (LAV.R.11) parantamalla ja yksinkertaistamalla järjestelmiä, sääntöjä ja menettelyjä sekä toimilla, jotka parantavat viestintää ja koordinointiä sekä osoittavat vahvempia yhteyksiä näiden eri hallintotasojen välillä (LAV.I.09). Parempien yhteyksien ja koordinoinnin ansiosta hallintoviranomaisen/maksajaviraston henkilöstö ja paikalliset toimintaryhmät voivat edistää parempaa täytäntöönpanoa.</p>

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

7.3. Tulosten ja vaikutusten parantaminen:

Taulukko 10. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa vipuvaikutuksen lisääntymiseen?

Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa vipuvaikutuksen lisääntymiseen?	
<p>Suurempi vipuvaikutus:</p> <p>Missä määrin LEADER luo vipuvaikutusta?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan kahdella menestystekijällä, jotka liittyvät a) sellaisten paikallisten toimintaryhmien alueella tehtävien lisäinvestointien tai toimien kannustamiseen, joita ei rahoiteta suoraan LEADERista, ja b) uusien hanketoimijoiden tunnistamiseen ja motivointiin.</p> <p>Paikalliset kehittämisstrategiat tuottavat strategisen ohjauksen tuloksena vipuvaikutuksen verrattuna tilapäisten (muiden kuin strategiseen kehikseen sisältyvien) sovellusten paikalliseen kehittämiseen. Tämä vipuvaikutus voi ilmetä maaseuturahaston rahoitusta vastaavien lisäresurssien investoimisena paikallisiin kehittämisstrategioihin (LAV.O.14) mutta myös näyttönä hankkeista, joihin paikallinen toimintaryhmä hakee rahoitusta maaseuturahaston (LAV.O.15) ulkopuolelta niiden taitojen ja valmiuksien ansiosta, joita ne ovat saaneet osallistamalla LEADER-toimintaan. Toinen lisäresurssien ulottuvuus on vapaaehtoistyö (LAV.R.12), jota paikalliset tukijat, paikallisen toimintaryhmän toiminnan edistämisen tuloksena syntynyt yhteisö ja paikallisten kehittämisstrategioiden täytäntöönpano ovat edistäneet.</p> <p>Lisääntynyt vipuvaikutus ilmenee myös uusien hanketoimijoiden tunnistamisessa ja motivoinnissa. LEADERin alhaalta ylöspäin suuntautuvalla lähestymistavalla varmistetaan, että se tavoittaa paikallisyhteisön jäsenet, jotka tuntevat paremmin paikalliset tarpeet. Lisäksi paikallisen toimintaryhmän toiminnan edistämisen- ja viestintätoimet mahdollistavat sen, että paikallisyhteisön mahdolliset edunsaajat ovat hyvin tietoisia tuesta ja motivoituneita hakemaan sitä. Näillä toimilla voidaan myös auttaa uusia hanketoimijoita parantamaan alkuperäistä ehdotustaan ja/tai nopeuttamaan hankkeidensa (toimiensa) täytäntöönpanoa. Paikallisen toimintaryhmän tukemien uusien hanketoimijoiden lisääntyminen, jolle LEADER-toimesta myönnetty rahoitustuki oli ratkaisevaa (LAV.O.16), on osoitus vipuvaikutuksen lisääntymisestä. Paikallisen toimintaryhmän jatkuvat pyrkimykset tunnistaa ja motivoida järjestelmällisesti uusia toteuttajia hankkeille voivat johtaa paikallisten sidosryhmien vakiintuneempaan käsitykseen siitä, että paikallisen toimintaryhmän valmiuksia hyödyntää paikallista tietämystä on parannettu (LAV.R.13).</p>
Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa hankkeisiin, jotka on räätälöity hyvin paikallisen toimintaryhmän alueen tarpeisiin?	
<p>Paikallisen toimintaryhmän</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan paikallisiin tarpeisiin ja alueellisiin tavoitteisiin liittyvän menestystekijän avulla.</p>

<p>alueen tarpeisiin räätälöidyt hankkeet:</p> <p>Missä määrin LEADER-strategia ja paikallisen toimintaryhmän toimet vastaavat erityisiä paikallisia tarpeita ja alueellisia tavoitteita?</p>	<p>LEADERin aluekohtaisella ja alhaalta ylöspäin suuntautuvalla lähestymistavalla varmistetaan, että paikallinen kehittämisstrategia vastaa paikallisten alueiden ja niiden yhteisöjen tarpeita. Se, että hankkeita (toimia) toteuttavat eri toimijat (LAV.O.17), joilla on paremmat tiedot siitä, miten paikallisia voimavaroja voidaan käyttää tunnistettujen tarpeiden täyttämiseen (LAV.O.18), johtaa siihen, että yhä useammat hankkeet perustuvat alueellisiin voimavaroihin ja vastaavat LEADER-alueen erityistarpeisiin (LAV.R.14). Mitä enemmän erilaisten toimijoiden hankkeet perustuvat alueellisiin voimavaroihin, sitä ilmeisemmin LEADER-lähestymistapa edistää yhteisön identiteettiä (LAV.I.10).</p>
<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa hankkeisiin, joissa on paikallisen tason innovatiivisia elementtejä?</p>	
<p>Hankkeet, joissa on paikallisen tason innovatiivisia elementtejä:</p> <p>Missä määrin LEADER-hankkeet ovat paikallisesti innovatiivisia?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan paikallisen toimintaryhmän alueen innovaatioiden käyttöönottoon ja levittämiseen liittyvällä menestystekijällä.</p> <p>LEADERin innovaatioperiaatteella varmistetaan, että paikallisella tasolla toteutetaan erilaisia innovaatioita (esim. sosiaalisia, teknologisia tai prosesseihin ja palveluihin liittyviä). Lisäksi verkostoitumisen ja alueellisen yhteistyön periaatteet edellyttävät, että osallistuminen erilaisiin verkostoihin ja alueellisiin yhteistyöhankkeisiin voi toimia innoituksena sellaisten uusien ideoiden luomiselle, jotka puolestaan voidaan muuttaa innovatiivisiksi hankkeiksi paikallisissa oloissa. Näitä voidaan kuvata paikallisesti innovatiivisten hankkeiden määrällä (LAV.O.19). Näyttö innovatiivisten hankkeiden osuuden kasvusta LEADER-lähestymistavan (LAV.R.16) ansiosta osoittaa LEADERin paremman kyvyn luoda innovointia paikallistasolla (LAV.I.11).</p>
<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa kestäviin hankkeisiin?</p>	
<p>Kestävät hankkeet:</p> <p>Missä määrin LEADER-hankkeet tuottavat kestäviä tuloksia?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan hankkeiden tulosten kestävyteen liittyvän menestystekijän avulla.</p> <p>LEADERin aluekohtaisella ja alhaalta ylöspäin suuntautuvalla lähestymistavalla edistetään hankkeita, jotka perustuvat alueellisiin näkökohtiin ja paikalliseen tietämykseen ja joilla on suuremmat mahdollisuudet olla taloudellisesti, ympäristöllisesti tai sosiaalisesti kestävämpiä (LAV.O.20). Näyttö hankkeista, joita on parannettu paikallisen toimintaryhmän kuulemisen avulla (LAV.R.17) tai joita paikalliset toimijat pitävät kestävämpinä paikallisten olosuhteiden tuntemuksen vuoksi (LAV.R.18), voivat heijastaa paikallisen toimintaryhmän pyrkimyksiä lisätä LEADERista rahoitettujen hankkeiden ennakoivaa kestävyyttä ja niiden vaikutuksia.</p>
<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa paikallisten toimijoiden välisiä yhteyksiä edistäviin hankkeisiin?</p>	

<p>Paikallisten toimijoiden välisiä yhteyksiä edistävät hankkeet:</p> <p>Missä määrin LEADER edistää toimijoiden välisiä yhteyksiä (esim. kumppanuuksia, verkostoja, yhteisesti toteutettuja hankkeita ja muuta yhteistyötä), joita ei olisi ollut ilman sitä?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan yhteistyöhankkeiden edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvän menestystekijän avulla.</p> <p>LEADERin kumppanuus- ja monialaisuuden periaatteet varmistavat, että hankkeiden hyödyt leviävät laajemmin kumppaniverkoston kautta. Yhdenmukaisen monialaisen lähestymistavan ja yhteistyön asianmukainen soveltaminen voi johtaa konkreettisten ja toiminnallisten yhteyksien edistämiseen maaseudun toimijoiden välillä ja synnyttää synergioita hanketasolla ja eri hankkeisiin osallistuvien LEADER-sidosryhmien välillä. Nämä näkyvät yhä useammissa synergiasuhteissa toimivissa hankkeissa (LAV.O.21).</p> <p>Mitä enemmän yhteisiä, monialaisia hankkeita toteutetaan, sitä todennäköisempää on, että LEADER vahvistaa paikallisyhteisön jäsenten/toimijoiden välisiä yhteyksiä verkostojen, kumppanuuksien, yhteishankkeiden ja muun yhteistyön muodossa (LAV.R.19).</p>
---	---

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

7.4. Rakennemuutokset

Taulukko 11. Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa LEADERin kykyyn tuottaa rakennemuutoksia paikallisen toimintaryhmän alueella?

<p>Mitä on otettava huomioon tulkittaessa tuloksia suhteessa rakennemuutokseen?</p>	
<p>Rakennemuutokset:</p> <p>Missä määrin paikallisten kehittämisstrategioiden täytäntöönpano LEADER-toimintatapaa soveltaen aiheuttaa rakennemuutoksia paikallisen toimintaryhmän alueella?</p>	<p>Tähän arviointikysymykseen vastataan paikallisten kehittämisstrategioiden toteuttamiseen LEADER-toimintatavan avulla liittyvällä menestystekijällä. Se mittaa, missä määrin paikallisen toimintaryhmän alueella syntyy rakennemuutoksia, jotka johtuvat kaikkien LEADER-toimintatavalla toteutettujen paikallisen kehittämisstrategian hankkeiden yhteisistä lisäarvovaikutuksista.</p> <p>Tätä varten käytetään vaikutusindikaattoria LAV.I.12. Tämä kysymys viittaa vaikutustasoon, joten vain vaikutusindikaattori on tarkoituksenmukainen. Vaikutusindikaattori kuvaa laadullisen kyselyn avulla sidosryhmien näkemyksiä siitä, missä määrin paikallisen toimintaryhmän yhdistetyt hankkeet ovat vaikuttaneet paikallisen kehittämisstrategian eri ulottuvuuksiin, joita ovat taloudelliset, sosiaaliset, ympäristölliset/alueelliset sekä monialaiset näkökohdat. Tämän indikaattorin tulosten ymmärtämiseksi on tärkeää määrittää ensin, mitkä ovat paikallisen kehittämisstrategian kattamat erityisulottuvuudet.</p> <p>Mitä suurempi tämän indikaattorin arvo on, sitä suurempi on LEADER-lisäarvon osatekijöiden yhteisvaikutus paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutosten syntymiseksi paikallisen kehittämisstrategian ulottuvuuksissa. Kyselyn kysymyksiin annetut yksittäiset vastaukset voivat myös tuoda esiin, missä määrin LEADER vaikuttaa erityisesti tiettyihin analysoitavan paikallisen toimintaryhmän alueen rakennemuutoksiin.</p>

	<p>Lisäksi kuvailevista tilastoista (jos saatavilla paikallisella/alueellisella tasolla) saatavat lisätiedot, joista käy ilmi esimerkiksi väestöön, työllisyyteen/työttömyyteen tai köyhyyteen/sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyvien keskeisten rakennemuutosten suuntauksat/kehitys, voivat auttaa kontekstualisoimaan paremmin vaikutusindikaattorilla LAV.I.12 saadut tiedot.</p> <p>Tulosten tulkinnassa on kuitenkin otettava huomioon, että LEADER-lisäarvon vaikutukset rakennemuutoksiin eivät välttämättä ole helposti yhdistettävissä LEADERiin tai että muutkin tekijät voivat vaikuttaa.</p>
--	---

Lähde: Yhteisen maatalouspolitiikan arvioinnin eurooppalainen tukipalvelu (2024).

EU CAP Network *supported by*

European Evaluation Helpdesk for the CAP
Rue Belliard 12, 1040
Brussels, Belgium
+32 2 808 10 24
evaluation@eucapnetwork.eu

Funded by
the European Union